Liget

Szitakötő

A félelem labirintusai
Tüske és tövis
Bátraké a szerencse?
A kőkabát
A birodalom alkonya

A láthatatlan ellenség
Egy zakónyi félelem
Az ágrólszakadt macska
Nézzük együtt ...
Natalja Goncsarova képeit!

51

a **kíváncsi** gyerekek folyóirata

SzitaKötő
2020-3 ősz

FÉLELEMÁLLÓ MELLÉNYBEN

Nacsinák Gergely András > CSEREBERE 1
Kapitány Máté > CSAK AZ LEHET 4
Vibók Ildi > A LÁTHATATLAN ELLENSÉG 6
Inczédy Tamás > A FELEJTHETETLEN PORSZÍVÓS KALAND 8
Kovács Zoltán Tibor > AZ AJÁNDÉK 10
Reszler Gábor > BONAPARTE ÉS A MACSKASZÖRNY 12
Lipták Ildikó > A KŐKABÁT 14
Csongor Andrea > VIGYÁZZFEKVÉS 17
Fecske Csaba > BÁTORSÁG 17
Szigeti Zoltán > TÜSKE ÉS TÖVIS 18
Parapatics Andrea > OROSZLÁNOK ÉS NYULAK KÖZÖTT 20
Victor András > MITŐL FÉLNEK AZ ÁLLATOK? 22
Nézzük együtt... NATALJA GONCSAROVA KÉPEIT! 24
Kelemen Tamás > EGY ZAKÓNYI FÉLELEM 26
Szabó Attila > VOLT EGYSZER EGY MÖSZ 28
Bene Zoltán > A BIRODALOM ALKONYA 30
Borsiczky-Fél Júlia > FÉLELMEINK 32
Guti Csaba > A GÜZÜ 34
Janecskó Kata > AZ ÁGRÓLSZAKADT MACSKA 36
Pánti Irén > A FÉLELEM LABIRINTUSAI 38
Z. Karvalics László > A RÉSZ ÉS AZ EGÉSZ 40
Hőnyi E. Katalin > BÁTRAKÉ A SZERENCSE? 42
Varga Zoltán Zsolt > A RÖVIDLÁTÓ BAGOLY 44
Boros János Tamás > A RETTENTHETETLEN LOVAG 46
Vörös István > MAJOM, MEDVE, CIPŐ 48
Búth Emília > ISMERETLEN 48
Haász János > MAMI MENTŐMELLÉNYE borító3
FÉLELEM HELYETT borító4

illusztrációk > *Láng Anna, Macsinka Zsolt, Moldován Mária, Török Eszter, Pap Kata, Benedek Virág*

A lapban olvasható mesék hangos meseként is elérhetők:
soundcloud.com/liget

Szerkesztők > *Horgas Judit, Levendel Júlia*
Grafikai tervezés > *René Margit*
Főmunkatárs > *Szirmai Panni*
Olvasószerkesztő > *Bognár Anikó*
Kiadja > *a Liget Műhely Alapítvány*
Szerkesztőség címe > *1122 Budapest, Kissvábhegyi út 4-6.*
E-mail > *info@szitakoto.com*
Internet > *ligetmuhely.com/szitakoto-folyoirat*

Támogató > *Bethlen Gábor Alapítvány*
Nyomdai kivitelezés > *Keskeny és Társai 2001 Kft.* | ISSN 1789-4972

Terjeszti > *a Lapker Zrt*
Előfizethető > *közvetlenül a kiadónál, a hírlapkézbesítő postahivataloknál és a HELIR-nél (1089 Budapest, Orczy tér 1.)*
Előfizetési díj egy évre > *3780 Ft* | *Megjelenik negyedévente*
Előfizetés > *konyv.ligetmuhely.com*

FÉLELEMÁLLÓ MELLÉNYBEN

Cserebere

Adja, ne adja?

Ezen morfondírozott a király a zálogház pultja előtt, kezében forgatva koronáját. Mit morfondírozott! Tépelődött. Tipródott. Toporgott, egyik lábáról a másikra állt. Elvégre ez itt az utolsó, ami királyságából megmaradt. Ez a korona. Nézte rajta a négy ékkövet: a kék a tengereket idézte, amelyet flottái uraltak. A rubint a vörös vasércben gazdag hegyeket, ebből lettek a vértek, kardok, sisakok hős katonái számára. A smaragd a zöld megannyi árnyalatában pompázó erdőket-mezőket jelképezte. És végül a tiszta gyémánt országának fővárosát, s a főváros közepén álló palotáját, annak éppen száz kristályablakával. Egyedül a korona emlékeztette, hogy nem is olyan rég még Hetedhétország ura volt.

– Adja vagy nem adja? – csattant a becsüs türelmetlen hangja. A király már hosszú percek óta feltartotta a sort. – Jól megfizetem – folytatta valamivel békülékenyebben –, amit kap érte, abból elélhet akár egy hónapig is.

– Csak azért sem – határozta el magát. – Egy hónap? Király volnék, vagy mi a szösz! Ha momentán ország nélkül is.

Fejébe csapta a koronát, biccentett a becsüsnek, és kimasírozott a zaciból. Emelkedett

hangulata pontosan öt és fél percig tartott, amikor életében először jól hallhatóan megkordult a gyomra. Nem baj, mondta magában. Fejemen viszem az országom, a hegyeket, tengereket, mezőket meg a palotámat. Jönnek mind velem.

Ettől jobb kedvre derült. Aztán mindjárt neki is búsult, mert a palotájáról eszébe jutottak a kristályablakos termek, a termekben hátrahagyott értékes kódexek, becses unikornis-szarv, az istállókban toporgó almásderesek. Haj, haj, az most mind a sárkányé. Nem is szeretett rájuk gondolni, mert ha rájuk gondolt, a Végzetes Hiba is tüstént eszébe ötlött, márpedig nem szeretett a VH-ra gondolni. Ha mégis gondolni kellett, magában így rövidítette, hogy csak röviden jusson az eszébe. Ezért én is csak halkan emlegetem, nehogy meghallja. Még a végén megbántódnék, tessék, mondaná, már mindenki erről beszél, aztán fogja magát, és kisétál a történetből. Akkor pedig itt maradunk, kedves olvasó, Te és én, főhős meg egy szál se, és fuccs a mesének. Úgyhogy csak halkan, jó?

Szóval az történt, hogy a király felidegesített egy sárkányt. Ez volt a VH. A mesebeli dög épp csak felbukkant Hetedhétország határánál, épp hogy felperzselt ezt-azt, a király meg rögtön kiküldte rá a hadseregét. Nem kellett volna. Mindenki tudja, hogy a mesék birodalma „Hetedhétországon túl" kezdődik, így nem csoda, ha időnként a határon áttéved egy-egy odavalósi lény. Honnan lenne különben a királynak unikornis-szarva, hogy mást ne mondjak. Ez itt jól megtermett tűzokádó volt, a király logikusan cselekedett, amikor ráeresztette a hadsereget. Épp ez volt a bibi. A mesebeli lényekből, természetükhöz híven, ellenérzést vált ki az észszerű cselekvés. Összezavarja őket. Ilyen esetekre egy szál lovag a megoldás, vagy a legkisebb szabólegény. A sárkány személyes sértésként élte meg a hadseregesdit. Iszonyú mérges lett. Meg sem állt a fővárosig. Két nappal később már ő ült a trónon, a király meg... nos, már tudjuk. Hát így.

Ment az utcán, felszegett fejjel és üres hassal, kifelé a városból. A házakat kertek váltották fel, a kerteket gyümölcsösök, végül a gyümölcsösök is elmaradtak, dimbek-dombok közt vitt az országút. Esteledett. A nap lebukott az egyik dimb mögött, mert neki mindegy volt. Mit nekem egy gyalogló király, gondolta, azért is aludni fogok. A szürkületben nád zizegését lehetett hallani: egy tó vize feketéllett a dombok alján, amelyben épp fürödtek az első csillagok. Parázs világlott a tóparton, és sült hal illata csiklandozta meg a királyi orrot. A szürkületben mohó szimatolás hallatszott, majd sóvár nyeldeklés. A parázs mellett guggoló halász fölegyenesedett, szemével az alkonyt fürkészte, majd barátságos hangon így szólt a sötétnek: Jöjjön bátran, felség, akad itt még egy-két ropogós keszeg.

Ettek. A király nagyon éhes volt, egymás után falta a jól átsült halakat. Csak az ötödik vagy hatodik után tűnt fel neki, hogy mindig újabb hal kerül a parázsra a már üresnek látszó szákból. Döbbenten nézett a halászra, még a rágásról is megfeledkezett. Úgy maradt, kezében halfej, szájában halfarok.

– Bizony felség – bólogatott derűsen a halász –, én is a határon túlról vagyok. Átjődögéltem, körülnézdegélek, errefelé mint s hogy mennek a dolgok. Sokan vagyunk így, motoszkál bennünk a kíváncsiság, szeretünk világot látni, no.

– Sokan? – nyögte a király, miután lenyelte a falatot.

– Meglepné felségedet, ha tudná – kuncogott a halász –, hány szegénylegénynek, szatócsnak vagy egyszerű kecskének látszó alattvalója származik Hetedhétországon túlról. De mi tapintatosak vagyunk. Kerüljük a feltűnést. Beolvadunk. Megbecsüljük az egyszerű, dolgos hétköznapokat.

– A sárkányról ezt nem mondhatom – dörmögte az orra alatt a király. Már nem is volt éhes.

– Nem éppen – bólogatott a halász. – De felségedet sem értem: miért nem vívott meg vele? Hisz kincstárában ott a Félelemálló Mellény!

– A mellény itt van rajtam – közölte mélabúsan a király –, mindig hordom. De csak a félelmet veszi el, nem a józan észt. Nem sok értelme lett volna félelem nélkül égni porrá egy felpaprikázott sárkánnyal szemben.

– Volna egy ötletem – mondta kisvártatva a halász. –Nem biztos, hogy tetszeni fog. A mi észjárásunk, tudja, kicsit más.

A következő héten már a halász ült a trónon, a kristályablakos palotában. Sárkányszarv-kupából itta a szódát. A félelemálló mellény kicsit szűk volt rá, fél számmal kisebb, de nem vette le. Naphosszat fogadta az eléje sereglő szatócsnak, kocsmárosnak, lábasjószágnak látszó mesebeli alakokat, akik köszöntötték őt és felajánlották a szolgálataikat. Mindenkit szívélyesen fogadott, és magában azon csodálkozott, miért nem derült ki eddig, hogy jószerivel mindenki mesebeli lény. Olykor kinézett a száz ablak egyikén, és a királyra meg a koronára gondolt. Merthogy ez az egy dolog hibádzott: a halász fején nem volt korona. Az a bizonyos smaragddal, rubinttal, gyémánttal ékes ott hevert egy csónak alján, gondosan bebugyolálva, hálók és halak társaságában, míg a bárka vidáman táncolt a hullámokon az esti szélben, vagy a partra húzva várta gazdáját, aki a vízben pancsolt az első csillagokkal.

NACSINÁK GERGELY ANDRÁS

Csak az lehet

LÁNG ANNA rajzai

Dávid vitéz szemtől szemben állt a vicsorgó szörnyeteggel. Arról nem volt szó, gondolta a vitéz, hogy *ennyire* rémséges lesz! A varázsló sok mindenről beszélt, de arról nem, hogy a szörnyetegnek hat vörös szeme lesz, és alkarnyi agyara, és pengeéles karmai, és oly bűzös lesz, mint a mocsarak, és oly hangos, mint a tomboló vihar. Ezekről nem beszélt, nem. Csak valami olyasmit tett még hozzá, hogy varázstárgyat ad Dávidnak, azt használhatja majd, ha a szükség úgy hozza. De mi volt az a varázstárgy? Dávid vitéz törte a fejét. Jobban oda kellett volna figyelni az öregre... Csak olyan lassan, dögunalmasan, nyögvenyelősen dünnyögött az a varázsló... Hát ki tudja végighallgatni az ilyen körülményes vénembereket?

A szörnyeteg elbődült, hangja szinte érezhető súllyal vágta mellbe Dávidot. Itt az idő, most kiderül, melyik a varázstárgy! Bizonyára a lándzsa lesz az, gondolta a vitéz, és elhajította fegyverét. A lándzsa úgy perdült le a bestia vastag bőréről, akárha fogpiszkáló volna. Úgy tűnik, nem a lándzsa varázserejű...

A szörnyeteg előrelendült, jókora mancsát irtóztató csapásra emelte. Akkor a pajzs, gondolta Dávid, és maga elé tartotta. Hiába, a rettenetes teremtmény könnyed mozdulattal pozdorjává törte a pajzsot. Dávid most már komolyan megrémült. Hátrálni kezdett. A szörnyeteg meg utána.

A kard, igen, csak az lehet a varázstárgy, zakatolt a vitéz agya, és hüvelyéből előrántva a fegyvert, ismét nekilódult. Semmi. A kard pengéje elpattant. Dávid megbotlott, hanyatt vágódott. Kétségbeesetten menekült a bestia elől. És akkor lepillantott bőrmellényére. Már csak ez maradt. Igen, csak ez lehet. De miféle varázslat hatja át ezt a mellényt?

Dávid megtorpant. Erre a szörnyeteg is megállt. Fújtatott, mint egy bivaly. Tudom már, gondolta a vitéz. Ez a mellény bizonyára bátorsággal ruház fel. És amint erre gondolt, inkább csak átfutott agyán a gondolat, mintha valóban oszlani kezdett volna a rettegése. Dávid előre lépett. Aztán még egyet. Félelmét magába szívta a varázsmellény, és arcán olyan elszántság tükröződött, hogy a sok félsz most a szörnyeteg hat szemébe költözött. Puszta kézzel bánok el veled, rivallt ellenfelére a vitéz, és harci kiáltást hallatva a szörnyetegre vetette magát.

A varázsló kunyhójában tett-vett. Hamarosan megfő a tea, odakint sugarait bontja a nap. Kellemes reggel volt. Lefújta a port könyveiről, eltörölgette tégelyeit, szelencéit. Ekkor vette észre a mindenszörnyetlegyőzőtüzesdelejes ostort. Hoppá, gondolta a varázsló. A fiú ezt itt felejtette.

A távolból vidám fütyörészés hangja ütötte meg a fülét. A varázsló elmosolyodott.

KAPITÁNY MÁTÉ

A láthatatlan ellenség

Nem tudom, te hogy vagy vele, nekem az injekció mindig nagy mumus volt. Nagyi ugyan ezerszer elmondta, hogy csak egy szúnyogcsípés, de hát nem az, és különben a szúnyogokat se bírom, na. Persze, könnyű félni, mert a tű elég ijesztő, ráadásul a bökés fáj is, de apa elmesélte, hogy vannak dolgok, amik nem látszanak és nem is fájnak eleinte, mégis sokkal veszélyesebbek, mint egy szúrás. Ilyenek például a ***kórokozók***.

Milliárdnyi láthatatlan baktériummal meg vírussal futunk össze nap mint nap, és ezek rengetegféle betegséget okozhatnak. Egészen súlyosakat is. Szerencsére a legtöbbünknek van egy titokzatos hadserege, ami éjjel-nappal azon ügyködik, hogy megvédjen a betolakodóktól. Csudálatosan szervezett, nagyon szemfüles és igazán komolyan veszi a feladatát! A neve ***immunrendszer***.

Amikor a kórokozók a szervezetünkbe kerülnek – mert beszippantjuk, benyaljuk őket, vagy megsérülünk és a seb nyitott kapu nekik –, előfordulhat, hogy megbetegszünk. Lázunk lesz, fáj a torkunk, megy a hasunk, hányingerünk támad, vagy valami egészen más tünet jelentkezik. Gondoljatok csak a bárányhimlőre! Aztán egy kis pihenés után

meggyógyulunk, és ezt az immunrendszerünknek köszönhetjük. De nem csak ezt. Ha voltál már bárányhimlős, biztos te is hallottad, hogy ne aggódj, ezt már soha többet nem kapod el. Az immunrendszered ugyanis nemcsak védekezni tud, hanem emlékezni is. Ha jön egy kórokozó, megküzd vele, lemészárolja, majd a győztes ütközetet elraktározza a memóriájában. Úgy is hívják ezt a képességet, hogy ***immunmemória***.

Hogy miként harcolnak az immunrendszered sejtjei?

Van, amelyik egyszerűen felfal mindent, amiről úgy gondolja, hogy kórokozó, vagyis idegen. Összefut egy bacival, és annak annyi. Ez a ***falósejt***.

Mások a fertőzött sejteket kutatják fel, aztán kíméletlenül lemészárolják azokat. Őket úgy is hívjuk, hogy ***ölősejtek***. Ha vírus támad rád, azokat a sejteket, amikben tanyát ver, az ölősejtek pusztítják el. Így akadályozzák meg, hogy a szervezetedben a vírus tovább terjedhessen.

De a testedbe jutott kórokozók egy része – például a fránya bacilusok – nemcsak szaporodnak, hanem mérget is termelnek. A tudósok ezt ***bakteriális toxin***nak hívják. A jó hír az, hogy ez ellen is tudsz védekezni, mert az immunkatonák egy része éppen ezeket a méreganyagokat semlegesíti. Speciális burkot húz rájuk. Amúgy, ha ez a csomagoló egység valami kóbor vírussal fut össze, azt is beburkolja. Így a vírus már nem képes a sejtekbe jutni, nem tud szaporodni, és nyert ügyed van! Persze még sok ügyes trükköt tud az immunrendszered, érdemes utánanézni!

Na jó, kérdezheted, de ha ennyire szuperül működik a védekező rendszerünk, minek ez a szurkapiszka?

Emlékszel az immunmemóriára? Abban megegyezhetünk, hogy ez az egyik legjobb dolog a világon. De néha segítenünk kell neki. Mert vannak olyan cudar veszélyes – akár halálos – kórokozók, amikkel sokkal jobb, ha úgy találkozunk először, hogy az immunrendszerünk már valahonnan emlékszik rájuk. Erre jó a ***védőoltás***. A tudósok fogják ezeket a kórokozókat és jól legyengítik őket, hogy ne okozhassanak komoly betegséget – sőt, semmilyet se –, és úgy juttatják belénk. Bizony, az injekciós tűn keresztül. Ezeket persze az immunkatonáink röhögve legyőzik, közben az emlékezetükbe vésik az ütközetet, és ha véletlenül összefutunk az igazi, „nehéz fiú" bacilussal vagy vírussal, már könnyen elbánnak vele.

Amikor még nem ismerték a védőoltásokat, nagyon sok ember belehalt olyan betegségekbe, mint például a fekete himlő. Aztán felfigyeltek arra, hogy a teheneknél is van egy fekete himlőhöz hasonló betegség, és azt is elkaphatják az emberek, de nem halnak bele. Viszont aki egyszer elkapta a tehénhimlőt, az soha nem betegszik meg fekete himlőben. Ez szöget ütött egy angol orvos, Edward Jenner (ejtsd: edvárd dzsener) fejébe, aki tehénhimlővel fertőzött meg egy bátor és elszánt fiút, aki kigyógyult a betegségből, és a bátorságáért bizonyítottan örökre védelmet kapott a fekete himlő ellen.

Amióta ezt apa elmondta, már nem cidrizek a védőoltásoktól. Nem mondom, hogy örülök nekik, de jó arra gondolni, hogy egy kis kellemetlenségért cserébe micsoda szuperfegyverekkel lesz felszerelve a védekezőrendszerem, ha véletlenül valami galád baci vagy vírus kipécéz magának.

VIBÓK ILDI

A felejthetetlen porszívós kaland

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy porszem. Nagyon szerette a porszemek kiszámíthatatlan és kalandos életét élni, vagyis szél hátán szárnyalni, autók szélvédőjén utazni, emberek hajába ülni és így tovább. Egyetlen dologtól félt csak, de attól nagyon: a porszívótól.

Megesik, hogy olykor éppen azzal találjuk szemben magunkat, amitől a leginkább tartunk.

Egy nap a kóbor fuvallat egy előkelő ház nappalijába sodorta a porszemet. A helyiségben álló zongorára érkezett, és nagy örömére már sok fajtájabelit talált a billentyűzeten, akik barátságosan fogadták.

Épp beszélgetésbe elegyedett velük, amikor egy kislány lépett be, egyenesen a hangszerhez sietett, és belefogott egy vidám dalba. Fürgén nyomkodta a billentyűket, a porszemek meg fel-alá hintáztak. Nagyokat nevettek, sikongattak, és hamarosan olyan önfeledt volt az egész társaság, mintha óriási zenélő hullámvasúton ülnének. Többüket annyira rázta a nevetés, hogy a levegőbe ugráltak, és ott hányták a bukfenceket.

Hanem egyszeriben a zongorajáték ritmustalan kalimpálásba és hamis hangokba fulladt. A porszemek a kislányra pillantottak – tán valami baja van? Bizony volt! A felszálló portól óriásit tüsszentett.

A porszemek szanaszét röpültek a nappaliban. A kislány akkor az előzőnél is hatalmasabbat tüsszentett, aztán újra meg újra, és úgy tűnt, estig sem hagyja abba a prüszkölést. A porszemek egyre csak szálltak, repkedtek a nappaliban, még leereszkedni sem volt idejük. Hogy tud egy ilyen kicsi lány ilyen nagyokat trüsszenteni?

Ekkor belépett a nappaliba a kislány anyukája, és valami porallergiát emlegetve kitessékelte a gyereket a fürdőszobába arcot mosni, onnan pedig a kertbe levegőzni.

A porszem a nagy tüsszögés végeztével a nappali egyik sarkában találta magát. Egyedül volt, mégis úgy érezte, egész kényelmes helyre érkezett, ahol jól el lehet egy darabig. Hanem akkor az anyuka portörlő rongyokkal felfegyverkezve tért vissza. A porszem gyanakodva figyelte. Aggodalma nem volt alaptalan. A törlőrongy után hatalmas porszívó lendült működésbe, hogy felfaljon mindent, ami a padlón az útjába kerül.

A porszem szeretett volna eliszkolni, de nem volt sehol egy szellő vagy fuvallat, amibe belekapaszkodhatott. Megkövülve nézte, ahogy a szörnyeteg, amitől egész életében rettegett, egyre közelít. A szó szoros értelmében sarokba szorult. Már porcikáin érezte a félelmetes erejű szippantó szerkezet légáramát. Szomorúan elbúcsúzott az élettől. Jöjjön hát, aminek jönnie kell, gondolta, és ebben a pillanatban a szélnél is sebesebben rántotta magába a porszívó szája. A szájból suhanva repült tovább egy hosszú nyeldeklőn át a szörny gyomrába.

Ez hát a vég, gondolta a porszem, és megszeppenve nézett körül. Puha vászonzsákban találta magát, porszemek millióival együtt. A többiek csöppet sem tűntek rémültnek, unottan várakoztak és közben beszélgettek. Azt találgatták, vajon hova üríti ki a porzsákot a háziasszony. A porszem hitte is meg nem is, hogy valaha megszabadulhat, mégis bizakodva tekintett a jövőbe.

A porszemek végül egy szemétdombra kerültek. Ott elköszöntek egymástól, és ki-ki a szélbe kapaszkodva folytatta útját saját kiszámíthatatlan jövője felé. A mi porszemünk ezt a napot később *a felejthetetlen porszívós kaland*ként emlegette, és szívesen mesélt róla bárkinek.

INCZÉDY TAMÁS

Az ajándék

A hét törpe izgatottan állt a gonosz boszorkány háza előtt, és nagy zajt csapva alig várták, hogy végre kijöjjön. Amikor megjelent, egymás szavába vágva egyből belefogtak a mondandójukba:

- Ásás közben a bányában!
- Ezt a kincsesládát találtuk!
- De nem tudjuk kinyitni!
- Egy nagy lakat van rajta!
- Ami ellenáll mindennek!
- Biztosan varázslakat!
- Segítesz?

A boszorkány megvizsgálta a ládát és a lakatot, amire a bibircsókjai egyből bizseregni kezdtek. Érezte, hogy valami varázsholmi lehet benne. Bement a házába, keresgélt a könyvei között.

- Az átváltoztatás művészete - nem.
- Csodatevő varázsszerek - nem.
- Ezer és egy varázsige - nem.
- Különös varázsszerek - nem.
- Mágikus hangszerek - nem.
- Növesztő kotyvalékok - nem.
- Varázs zárak, lakatok, bilincsek... Áá, igen, ez lesz az! - dünnyögte hórihorgas orra alatt.

Kis idő múlva visszatért, majd rekedtes hangján elmormolt egy varázsigét:

Kincsesláda, varázslakat
felejtsd el a jelszavadat!

A lakat hangos kattanással engedett a szorításából, és a láda végre kinyílt. A hét törpe nyomban megrohamozta a ládát, és kíváncsian néztek a mélyére, ahol egy régi, ütött-kopott mellényt és egy tekercs pergament találtak. Az egyik törpe a pergamen, a másik a mellény után nyúlt, míg a többiek a ládát vizsgálgatták, kopogtatták. Mivel a pergamenen rúnaírás látszódott, odaadták a boszorkány göcsörtös kezébe, aki hangosan olvasta:

– „Ezt a félelemálló mellényt Teodor király kapta ajándékba. Amikor a király felvette, hirtelen nem félt senkitől és semmitől, így hadat üzent az óriásoknak, a sárkányoknak és a közeli királyságoknak is. A sok háborúskodás tönkretette a királyságot, ezért amikor…"

De a törpék nem figyeltek már a boszorkányra, és egymás kezéből kitépve azonnal fel akarták venni a félelemálló varázsmellényt, hiszen mindegyikük tartott valamitől. Ki a pókoktól félt, ki a bezártságtól, ki az egyedülléttől. Addig-addig civakodtak, míg az öreg mellény varrása lassan engedett, majd a varázsanyag hétfelé szakadt és minden törpének jutott belőle egy-egy darab. De így elveszett a mellény varázsereje. A törpék szomorúan néztek a boszorkányra és kérlelték, hogy javítsa meg a mellényt. Ő azonban széttárta ráncos karját, felhúzta vállát és a fejét csóválta.

– Csak egyetlen módon győzhetjük le a félelmünket, ha újra meg újra szembenézünk vele, amíg el nem múlik.

A törpék csalódottan otthagytak mindent a boszorkánynál, és visszamentek a bányába dolgozni. A boszorkány pedig a varázs varrókészletével megjavította a félelemálló mellényt, amelyet még ötszáz évvel ezelőtt ő maga adott Teodor királynak. Majd felöltötte, és soha többé le se vette. Mert az idő múlásától titokban még ő is rettegett…

KOVÁCS ZOLTÁN TIBOR

MACSINKA ZSOLT rajzai

Bonaparte és a macska-szörny

A történelmi feljegyzések szerint számos hírességet kerített hatalmába a **beteges félelem**. Királyok, politikusok, művészek rettegtek rovaroktól, a bezártságtól vagy éppen ellenkezőleg, a nagy, nyitott terektől. Bénító szorongás lett úrrá rajtuk a madártojásoktól, régi bútorok látványától, remegtek a cirkuszi bohócoktól és a hasbeszélők fabábujától. Mások irtóztak a magasságtól, esetleg a vadul hullámzó tengertől. **Augustus** római császár a mennydörgéstől és villámlástól ijedt meg, ezért engesztelésül Jupiternek, a villámok istenének templomot építtetett. A Mongol Birodalom megteremtője, **Dzsingisz kán** a kutyáktól borzadt. A nagy világgazdasági válság idején amerikai elnökké választott **Franklin Delano Roosevelt** (ejtsd: frenklin dölánó rózevelt) egy gyerekkori rossz élménye miatt a tűztől rettegett.

Az uralkodók, vezető politikusok mindent megtettek, hogy mániákus félelmüket eltitkolják, de ez nem mindig sikerült. Arra is akad példa, hogy egy híres ember indokolatlan viszolygása tévedésből más történelmi személyiség alakjához kapcsolódott.

Ez történt **Bonaparte Napóleon**nal, a kiváló hadvezérrel, a franciák császárával, akiről halála után azt terjesztették, hogy félt a macskáktól.

A világtörténelem egyik leghíresebb tábornokának hadi sikereit és Franciaország erősödését aggódva figyelték a britek, ezért **rágalomhadjárat**ot intéztek a „kis káplár", az „emberevő korzikai szörny" ellen. A gúnyrajzokon túlzottan alacsony, időnként gyerekesen dühöngő emberként ábrázolták, akit elvakított a hatalom, és a terített asztalnál ülve mohón fel akarja falni az egész Földgolyót. Az igazság az, hogy Napóleon 169 centiméteres magasságával kortársai között átlagos termetűnek számított. Azért tűnt mégis alacsonynak, mert gyakran szálfatermetű testőrei között mutatkozott, akik mellett mindenki eltörpült. Alaptalan az a későbbi híresztelés is, hogy félt a kutyáktól vagy a macskáktól. Nem I. Napóleon, hanem az unokaöccse, a későbbi **III. Napóleon** császár rettegett mániákusan a cicáktól. A politikai vezetőszerepre áhítozó Louis-Napoleon Bonaparte herceg érvényesüléséhez felhasználta nagybátyja hírnevét, és az 1848-as francia forradalommal kiélezett politikai helyzetben előbb köztársasági elnök lett, majd négy év múlva a császári trónra ült. A népszerűséget hajszolva kiállt a szabadságjogok mellett, kiteljesítette a sajtószabadságot, és szabad versenyt hirdető gazdaságpolitikájával növelte a jólétet. Ráérzett a közvélemény jelentőségére, és a népét szolgáló császár cselekedeteiről, erőfeszítéseiről szóló híradások rokonszenvessé tették személyét.

Ám az nem maradt titokban, hogy III. Napóleon császár irtózott a cicáktól. Macskát látva ijedtében felugrott a székre vagy asztalra, és addig nem volt hajlandó lejönni, amíg a „szörnyeteget" ki nem vitték a palotából. Félelmét később tévesen nagybátyja alakjához kapcsolták.

I. Napóleon egyébként közömbös volt a macskák és a kutyák iránt. A cicákat kevésbé kedvelte önállóságuk, független természetük miatt. A kutyákkal kapcsolatban rossz élménye volt, mert egyszer feleségének spánielje megharapta, de ennek ellenére becsülte a gazdáikhoz erősen kötődő jószágokat. Az egyik ütközetet követő éjszakán bejárta a harcteret. A sötétségből váratlanul vicsorgó kutya ugrott elő, majd rögtön visszahúzódott. Napóleon ijedtségét legyőzve közelebb merészkedett, és látta, hogy az eb egy halott katona mellé kuporodott, annak arcát nyalogatta, miközben fájdalmasan fel-felvonyított. A naplójában megörökített esethez a franciák császára hozzáfűzte, hogy egyetlen csatamező sem tett rá olyan mély benyomást, mint ez a kép. Bár az elesett gyalogosnak minden bizonnyal voltak életben maradt bajtársai, halála után mégis mindenki megfeledkezett róla, csak a kutyája nem.

RESZLER GÁBOR

A kőkabát

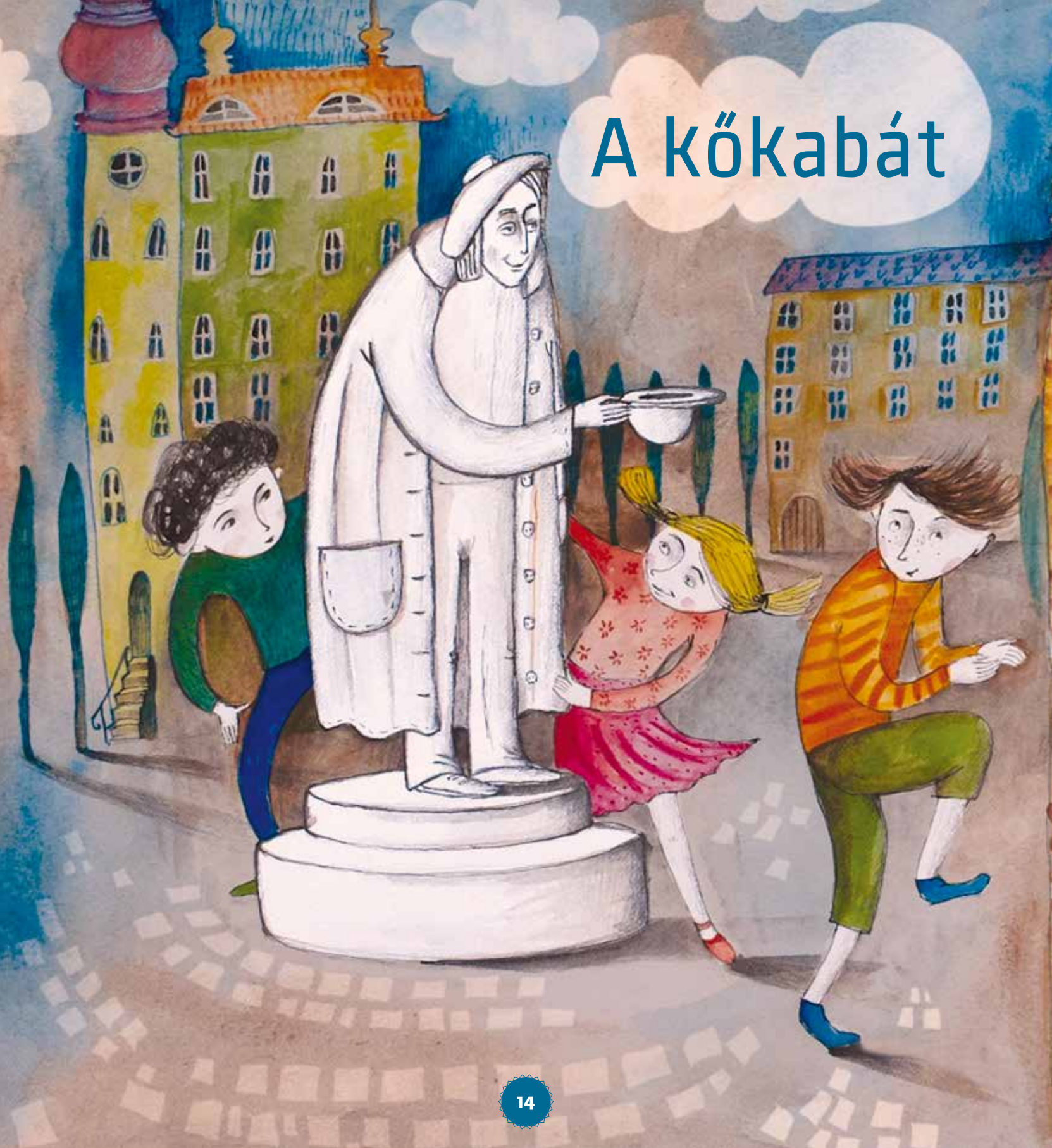

Történt egyszer, hogy Infabre király pályázatot hirdetett a birodalom szobrászai számára, melyben arra biztatta a művészeket, hogy a palotája előtti téren álló *Vidám koldus* szoborról távolítsák el a kabátot, de úgy ám, hogy ő viselhesse azután. A legenda szerint ugyanis az a kabát minden bajtól megóvja viselőjét, és erre bizonyíték is volt: a szobornak sem háborúban, sem földrengések idején nem esett semmi bántódása, de még a huligánok sem firkálták össze, holott a palota kerítése tele volt gúnyrajzokkal és csúfolódó feliratokkal.

– De felség, az a szobor a lekeményebb carrarai márványból készült, s vele együtt a kabát is. Nem utólag tették rá, úgy egybe van nőve a koldus és zakója, mint alma meg a héja.

– Na, ez az! Hiszen azt még én is le tudom pucolni!

– Csakugyan, nem jó hasonlat, felség: úgy egybe van nőve, mint ember meg a bőre.

– Be-bi-zo-nyí-tom, hogy meg lehet csinálni! Akarod, hogy megnyúzzalak? Kell nekem az a kabát! – ordította a király, és behunyt szemmel toporzékolt, mint gyerekkorában, amikor a dajkája megakadályozta, hogy rosszat tegyen.

Csakhogy hiába doboltatta ki újra és újra: egyetlen szobrász sem jelentkezett a lehetetlen feladatra.

– Ha nem a szobrászok, hát oldják meg a sírkövesek! Ha ők sem, jöjjenek a kőművesek vagy az útépítők, a halászok, a tanárok, a mosónők vagy az írók, nekem mindegy!

A művészek és mesterek bezárkóztak, és még a barátaik szemébe sem mertek nézni. A király küldöncöket zavart a szélrózsa minden irányába, hogy hozzanak valakit, aki végrehajtja bolond tervét. Kiváló művészek menekültek el az országból, amikor hallották, hogy az uralkodó emberei az erőszaktól sem riadnak vissza.

Egy kis falu rozoga iskolájába is eljutott a király sokféle üzenete: egyikben átkozódott, a másikban parancsolt, esetleg fenyegetőzött, vagy éppen könyörgött és mindenféle jutalmat ígért.

Janó átkozottul rossz gyerek volt – legalábbis sokszor nevezték így a felnőttek, akiket mindenféle tréfával ingerelt. Amikor a rajzóra közepén bejött a morcos királyi szolga, hogy éles hangján felolvassa az uralkodó üzenetét, Janó először két kezét a fülére tapasztotta, amivel azonnal magára irányította a kikiáltó figyelmét, majd kacagva azt mondta:

– Ettől van úgy betojva mindenki? Semmi az egész! Az a koldus az üknagyapámat ábrázolja. Ránk hagyta, hogy miként kell levenni a kabátját, de azt is mondta, ha valakinek elmondjuk, oda a varázserő. Sohasem gondoltam, hogy meg kellene tennem, mert nem hiszek az ilyen mesékben! De ha maga a király kéri, nem vitatkozom.

A küldönc, aki egy szót sem hitt a fiú locsogásából, megragadta Janót, és úgy cibálta, hogy majd' letépte a fülét. A tanító úr, bár sok bosszúságot okozott nagyszájú tanítványa, a gyerek segítségére sietett:

– Hé, ne bántsa azt a fiút, mert ha haja szála is görbül, maga fog elszámolni róla a királynak! Hát nem tudja, kivel van dolga? A leghíresebb koldus család az övék. Megannyi történet szól róluk, de maga, műveletlen majom, biztosan nem ismer egyet sem. Tartott már egyáltalán könyvet a kezében? Nem, mi? Ezt jelenteni fogom a királynak!

A szolga elengedte Janó fülét, és száraz hangon közölte:

– A fiú velem jön a palotába.

Ekkor felállt az osztály legkisebb gyereke:

– A testvérem nélkülem nem megy sehová.

– És nélkülem sem.

– Kapnék is otthon, ha nem tartanék velük!

Mind több és több gyerek, fiúk, lányok füllentették, hogy ők mind Janó testvérei. A tanító úr meg csak bólogatott, és széttárta a kezét, hogy ő nem tehet róla, „ezek ilyen sokan vannak".

Így aztán egész osztálynyi gyerek érkezett a palotába, és már mondták is feltételeiket a királynak. Órákon át magyarázták, mire van szükség, kinek mit kell tenni, hogy megszerezzék ükapjukról a kabátot.

Az uralkodó három napig tejben-vajban fürösztötte a gyerekeket, majd az utca népét, ahogy Janó és társai követelték. Ők közben szakadatlan sürögtek-forogtak a szobor körül. Janó időnként mormogott, halandzsázott, hablatyolt, a szemét forgatta és a földön hempergett. A társai meg egymás kezét fogva ugrándoztak körülötte, és alig bírták ki nevetés nélkül, de a cél érdekében mind összeharapták szájukat, és egy mosoly sem látszott az arcukon. Végül, mikor már az egész város jóllakott a király adományaiból, sőt, még tartalékot is felhalmoztak, a gyerekek egy szakasztott ugyanolyan vásott kabáttal álltak a király elé, mint amit a szobor viselt. Könnyen találtak olyat, hiszen rengeteg szegény élt az országban.

– Felség, íme, megboldogult ükapám legféltettebb kincse. A szobron pedig kénytelenek voltunk elhelyezni ennek a hasonmását, aminek ugyan nincs varázsereje, de egy szobornak valójában nincs is rá szüksége.

Infabre király magára öltötte a szakadt kabátot, és hihetetlen boldogság járta át a szívét. Igaz, a nagy pocakjától nem tudta összegombolni, így sürgős fogyókúrába kezdett, hogy mielőbb megfelelőképpen viselhesse. Rövidesen az egész országban ez lett a módi: minden gazdag ember ugyanolyan szakadt kabátot akart viselni, mint az uralkodó. Cifra ruháikat szétosztogatták a szegények között, sőt még fizettek is érte, ha valaki rongyos holmiját hajlandó volt újra cserélni.

Janó és barátai gazdagon tértek haza, és azóta is várják, hogy újra dolguk legyen a palotában.

LIPTÁK ILDIKÓ

Vigyázzfekvés

Lefekvéskor anya behozza a pohár vizet,
felkapcsolja az éjjeli lámpám,
megfordítja a paplanom,
hogy a gombok ne a nyakamban legyenek.

Akkor vigyázzfekvésben maradok,
nem ficergek, nem mocorgok,
hogy érintése nyoma reggelig
meg ne gyűrődjék a huzaton.

Takarásban vagyok.

CSONGOR ANDREA

Bátorság

Félek a sötétben,
persze ezzel nem dicsekszem,
nem járatom le magam.
Mondhatnám, hogy nem félek,
de kiderülhet, hogy nem igaz,
és szégyellném magam:
nem elég, hogy félek, még hazudok is.
Apa szerint, aki igazán bátor,
nem fél bevallani, hogy fél.
Beismerem hát: félek.
Akkor én most - bátor vagyok?

FECSKE CSABA

MOLDOVÁN MÁRIA rajzai

Tüske és tövis

Ha valaki azt állítja magáról, még sohasem félt, nem mond igazat. Időnként minden ember fél valamitől. Van, aki a szigorú tanártól, a másnapi dolgozatírástól vagy a durva osztálytársától fél, vagy a betegségtől, esetleg a családját fenyegető bajtól. A kis énekesmadár fél a nagyobb madártól vagy a macskától. De láttál már **félős növény**t? Ugye, nem? Félhetnek egyáltalán a növények?

Sok minden veszélyezteti a növényeket, tehát lenne mitől félniük. A nyúl, őz, elefánt, zsiráf és sok más állat növényt eszik, fűféléket, lágyszárúakat, a fák lombját, a hódok még a fák törzsével is elbánnak, bár inkább a kérgüket eszik meg. A csak mikroszkóppal látható kórokozók, vírusok, baktériumok és gombák nemcsak az emberre és az állatokra veszélyesek, némelyek a növényeket betegítik meg. A növények mégsem félnek, mert az emberrel és az állatokkal ellentétben nincs agyuk, **nincs idegrendszerük**, így hát nem éreznek fájdalmat, nem örülnek, nem szomorúak, nem is haragszanak, félni sem tudnak.

Ha nem is félnek, a fenyegető veszélyek ellen tudnak védekezni. Ezek a védelmüket szolgáló képességek az élővilág fejlődése során, a környezet

káros hatásaival folytatott állandó harcban alakultak ki és tökéletesedtek.

Nincsen rózsa tövis nélkül – mondja a szólás. Dehogyis nincs! A rózsának ugyanis nem **tövis**e, hanem **tüské**je van. A tövis a növények hegyessé vált, levél nélküli, módosult hajtása, melynek sejtjei vastag falúak. Ezeket nem lehet könnyen letörni, eltávolítani. A kaktuszoknak például tövisei vannak. A tüske viszont a rózsa külső bőrszövetének és csupán az alatta lévő sejtrétegeknek, az úgynevezett alapszövetnek a felületi képződménye, ami könnyen leválasztható. Amikor veszel egy szál rózsát valakinek, a virágárus gondosan letördeli a tüskéket, és így már bátran a kezedbe veheted.

Ha szeretsz a természetben járkálni, bóklászni a réten, az erdőszélen, a bokrok közt, talán csípett már meg **csalán**. A kisebb-nagyobb bőrfelületet érintő, égető, viszkető érzés után a bőröd is kipirosodik. Ezt az okozza, hogy amikor óvatlanul hozzáérsz, letöröd a csalán szárán és levelén található kicsi, de kemény csúcsú szőrök hegyét, és így maró hatású anyagok jutnak a bőrödbe – többek között az úgynevezett **hangyasav**. Bár a csalán szúrós szőre sokkal kisebb, mint a rózsa tüskéje, az is hasonlóan, azonos sejtrétegek részvételével alakul ki.

A szárazságot sok növény nem kedveli, mert veszélyt jelent számukra. Úgy tudnak ellene védekezni, hogy a párologtatásukat csökkentik. Különösen a tartósan száraz vidékeken élő növényeknek van erre szüksége. Leveleik bőrszövetének felszínén olyan különleges összetételű réteget alakítanak ki, ami nem engedi a párologtatást. A vízben élő növényeknek nincs szükségük ilyen rétegre, hiszen nem fenyegeti őket a kiszáradás veszélye.

Ahol nagy a szárazság, ott gyakoriak a bozóttüzek, erdőtüzek is, így az ott élő őshonos növények alkalmazkodtak ehhez. **Tűzálló kérge**t képeznek, ami kényesebb részeiket megvédi a magas hőtől és a lángoktól. Megmaradásukat segíti, hogy nagy, föld alatti raktározó szerveik is vannak, amelyek a tűz után lehetővé teszik a gyorsabb helyreállást. Afrikában és Dél-Amerikában a rendszeres tüzek biztosítják az eredeti növénytakaró fennmaradását, mert ilyenkor a nem őshonos, kevésbé tűzálló növények elégnek.

Talán ismeritek a **békalencsé**t, az álló vagy lassan folyó vizek tetején úszó, zöld szőnyeget képező, apró, tojásdad levélkeként mutatkozó növényt. Ami pici levélnek látszik, az valójában nem levél, hanem ellaposodott zöld szár. Amikor a vízbe valamilyen idegen anyag, például szennyező nehézfém oldott sója kerül, ezek a kis levélszerű képződmények, amelyek addig egymáshoz kapcsolódtak, szétválnak. Egyenként tokot képeznek maguk körül, amiben lemerülnek a víz aljára, és ott maradnak nyugalmi állapotban, amíg a víz meg nem tisztul a káros anyagtól. Ha ez megtörténik, a tok felnyílik, a kis levélke a felszínre kerül, és vígan él tovább. Nem félt, nem ijedt meg, de érzékelte a veszélyt és reagált.

SZIGETI ZOLTÁN

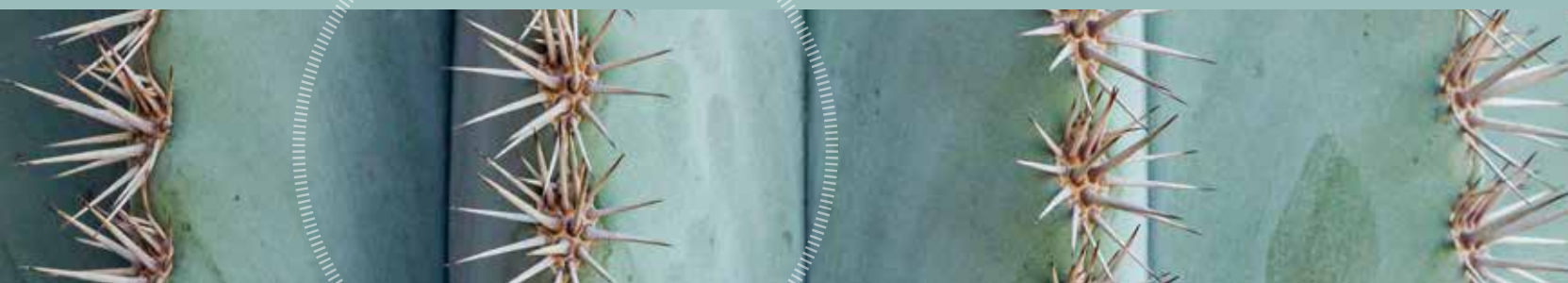

Oroszlánok és nyulak között

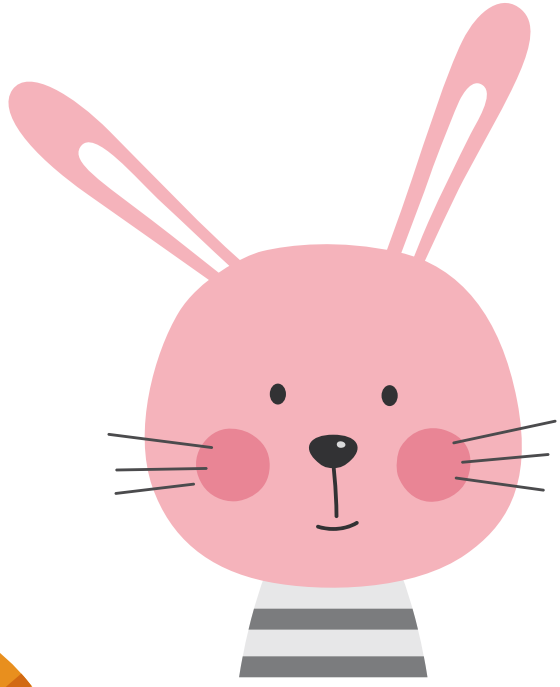

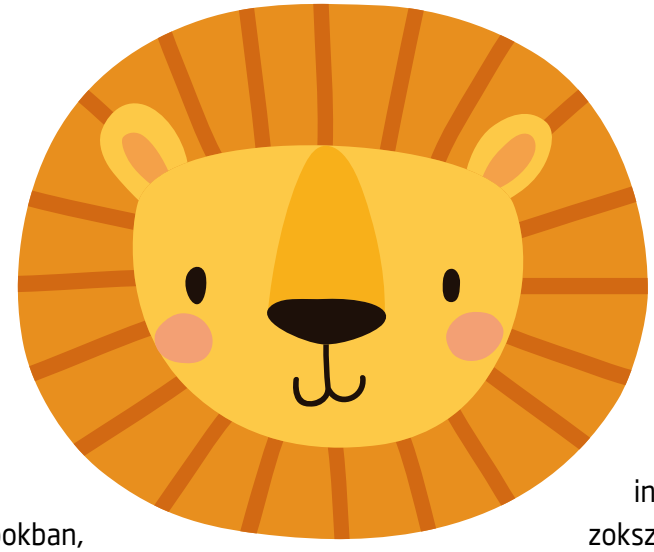

Simogattál már selymes nyuszibundát? Valószínű. És oroszlánsörényt? Valószínűleg nem. De jelképes nyulakkal és oroszlánokkal gyakran találkozhatsz a mindennapokban, mert legtöbbször ezekhez az állatokhoz hasonlítják a gyáva, illetve a bátor embereket.

Oroszlánszívű Richárd angol király például azért kapta a nevéhez tett, megkülönböztető jelzőt, mert hősiességéről már életében is legendákat szőttek, uralkodásának döntő részét pedig hadakozással töltötte. Oroszlánként gondolnak a jó főnökre, aki vigyáz a munkatársai érdekeire, miközben kézben tartja és fejleszti az általa vezetett intézményt. Vagy a betegre, aki zokszó nélkül elviseli a kellemetlen mellékhatásokkal járó kezelést. Néha a dús hajú emberek frizuráját hasonlítják az oroszlán sörényéhez.

Az ijedtükben gyorsan tovaugráló, reszkető orrú nyuszik viszont a gyávaság jelképei. Megeshet, hogy nem merünk kiállni

magunkért, inkább csendben a háttérben maradunk, netalán elfutunk a veszélyes vagy annak látszó helyzetből, azaz: *felvesszük, felhúzzuk* vagy *felkötjük a nyúlcipőt,* és *elfutunk, mint a nyúl*. Akár gondolatait, lelkivilágát vagy testi épségét érzi valaki veszélyben, a félelem bárkit megbéníthat, és ekkor *gyáva nyúl*nak tarthatják.

Amikor valakire azt mondjuk: *bátor, mint egy oroszlán* vagy *gyáva, mint a nyúl,* szólásokat használunk. Ezek olyan állandósult, azaz változatlan, mindenki számára ismert kifejezések a nyelvben, amikor valamit vagy valakit valamihez vagy valakihez hasonlítunk egy közös jellemző alapján. A szólások kedvelt módszere, hogy embert állathoz hasonlítanak, egy közismert tulajdonság alapján. Mindenki tudja például, hogy ha hangyához hasonlítanak, a szorgalmunkat dicsérik, ha teknőshöz vagy csigához, akkor a lassúságunkat szidják. Meglepő, de olyan is előfordul, amikor a *nyúl* és a *bátorság* szerepelnek egy hasonlatban: *bátor, mint nyúl az agarak előtt* - mondták régen, ami valójában gúnyosan arra utal, hogy valaki nagyon gyáva.

A félelem olyan alapvető érzelem, hogy az emberek sokféleképpen próbálják kifejezni. Aki már megégette a kezét, tudja, milyen úgy félni valamitől, *mint a tűztől* - éppen ezért jelent feltétlen és mély bizalmat, hogy valaki *tűzbe tenné a kezét* a másik emberért. Azt is szokták mondani: *fél, mint ördög a tömjénfüsttől,* aminek az eredete a keresztény hitvilágban található. Tömjénfüstöt a templomban, vallási szertartások során használnak, ahol az ördögnek semmi keresnivalója sincs.

A szólások gyakran idegen nyelvekben is megtalálhatóak, mivel eredetük a közös kultúra része, például egy latin mondás, bibliai történet vagy állatmese sok más nép nyelvében felbukkan.

Most már biztosan te is meg tudod fejteni, mit jelent ez a kifejezés: *oroszlánbőrbe bújt nyúl* (latinul eredetileg *asinus in pelle leonis,* azaz *oroszlánbőrbe bújt szamár*). Ismersz ilyen embereket? Te melyik állathoz hasonlítanád magad és miért?

PARAPATICS ANDREA

Mitől félnek az állatok?

Vajon igaz, hogy az állatoknak csak ösztöneik vannak, érzéseik nincsenek, nem szenvednek az éhségtől vagy fájdalomtól, és nem is félnek? A bogár vagy a földigiliszta esetében nem igazán tudunk erre a kérdésre válaszolni, de például a gerincesekről – s azon belül is az **emlősállatok**ról – tudjuk, hogy ha veszélyt éreznek, ugyanazok a változások mennek végbe a szervezetükben, mint az emberében. Ugyanúgy gyorsul a szívműködésük, nő a vérnyomásuk, tágul a pupillájuk és magasabb lesz a vérükben az adrenalin-szint. Nyilván félnek. Nem gondoljuk, hogy a gyík ugyanolyan összetett, sokrétegű félelmet érez, mint az ember, de fejlettségi szintjének megfelelő félelme neki is lehet.

Mitől félhetnek az állatok? Az életüket fenyegető másik állattól (pl. egy ragadozótól), a pusztító tűztől, a vetélytársuktól, a váratlan-hirtelen hangoktól, és többségük az embertől.

A gazella a maga módján fél a gepárdtól, és egyetlen menekülési lehetősége a futás. A vizsgálatok szerint a félelem **érzéstelenítő hatású**. Az állat ilyenkor részben érzéketlenné válik, mert agyában az erős fájdalomcsillapítóhoz, a morfiumhoz hasonló hatású anyagok – úgynevezett **endorfin**ok – szabadulnak fel. Így nem kell foglalkoznia a futás közben keletkező sérülésekkel – nem kell megállnia „nyalogatni a sebeit” –, és minden energiáját a menekülésre fordíthatja.

Szinte követhetetlen sebességgel, ide-oda száguldozva menekül a nagy szürke húslégy, ha megpróbáljuk lecsapni. Ám ha kétszer-háromszor nem sikerül, egyszer csak csend lesz, a légy valahova leszáll, és nem látjuk. Ösztöneinek engedelmeskedve stratégiát vált. Menekülés helyett – minthogy az már túl sok energiáját elvette – a meglapulást választja.

Ehhez a meglapuláshoz hasonló a **megdermedés** is, amikor egy bogár, ha megfogjuk, mozdulatlanná válik, halottnak tetteti magát. Ez a védekezés sokféle formában tapasztalható az állatvilágban. Híres példa, hogy bizonyos majmok állítólag nem elmenekülnek, hanem megdermednek, ha megjelenik egy veszedelmes kígyó. Ez gyakran

hatékony védekezés. Például bizonyos ragadozó halak csak a mozgó prédát veszik észre; a menyétféle kisragadozók a mozdulatlan állatot dögnek tekintik, és nem foglalkoznak vele; a mozdulatlanná vált kismadarat elveszti szem elől a ragadozó, egy idő után feladja, és elmegy. A megdermedés ösztönös viselkedés, a kicsinyeknél is megfigyelhető.

Az állatok ösztönösen félnek a **tűz**től, ami ellen nincs más védekezés, mint a menekülés. De nem minden állat tud elég gyorsan menekülni. Ezért például az ausztráliai bozóttűz milliárd körüli gerinces állat halálával járt, nem is számolva a rovarokat, a talajban lakó férgeket és még sokféle más állatot. Minden állat menekült, de rengetegnek nem sikerült élve kijutni a veszélyből.

*A dzsungel könyv*ében valósághű jelenet, hogy a tigris, Sir Kán annyira fél a tűztől – a „piros virág"-tól –, hogy moccanni sem mer, amikor Maugli megragadja a szakállát, és fejbe veri a tüzes ággal. Erre gondolva különösen borzongató cirkuszi állatmutatvány, amikor egy tigris átugrik a lángoló karikákon.

Egy fajtárs is veszélyes lehet, hiszen súlyos sebesülést okozhat. Például a majomcsapatban a legerősebb hímtől – az **alfa-hím**től – félhetnek a nála gyengébb, fiatalabb hímek (meg a nőstények is), mert kemény harapásokkal tart „rendet" a falkában. Minden ilyen csapatban van hatalmi rangsor, amit szarvasoknál, majmoknál, oroszlánoknál kemény erőpróba alakít ki. A rangban följebb lévőknek nagyobb mozgásterük és táplálkozási elsőbbségük van, és több a párzási lehetőségük is.

Az elsőbbségért folyó küzdelmek változatosak. A csörgőkígyó hímek megpróbálják leszorítani a másik fejét a földre, de sohasem harapnak. A hörcsögök gyors harapás-váltásának végén a gyengébbik elmenekül. A farkasoknál a harapás-viadal után a gyengébb fél nem menekül el, hanem jelzi, hogy megadta magát. Például hanyatt fekszik, védtelenül hagyja legsérülékenyebb részét, a hasát, és ezzel elfogadja az alárendelt helyet. Az erősebb állatban ettől csökken a harciasság, nem harap és nem űzi el a csapatból a gyengébbet, mert a falka sikeres vadászatához a gyengébbekre is szükség van.

A kutyáknál hasonló a helyzet. Amelyik fél érzi, hogy fogytán az ereje vagy veszélyes sérülése van, abbahagyja a küzdelmet, megadja magát. A **megadás**t a vesztes kutya úgy jelzi, hogy felemeli a fejét, szabadon hagyja a torkát. Ez a megadó testtartás a kutyák esetében is leállítja az agressziót; nem fordul elő, hogy a győztes elharapná a vesztes nyakát. Ez is a hajdani farkasfalka-lét öröksége. A harci kutyák tenyésztésekor azonban úgy válogatják a szaporításra szánt egyedeket, hogy az utódokban minél gyengébb legyen ez a két ősi ösztön: hogy súlyos sérülés esetén megadja magát; és hogy a magát megadó vesztest már nem bántja. Egy harci kutya ezért akkor sem adja fel a küzdelmet, ha már reménytelen, és a győztes akár meg is öli a vesztest.

A legtöbb állat fél a **váratlan és erős hangok**tól. A kutyák például félnek az égzengéstől; ha dörög, elbújnak. A legtöbb kutya a szilveszteri petárdázástól is ugyanúgy retteg, mint a mennydörgéstől.

Vajon mi lehet az oka, hogy a legtöbb vadon élő állat fél az embertől? Ezt nem igazán tudjuk. A farkas fél, de a medve nem. És a süni sem.

VICTOR ANDRÁS

>> NÉZZÜK EGYÜTT...

Natalja Goncsarova képeit!

Az otthoni környezet mindennap hat ránk. A szoba, a lakás, tágabb értelemben a környék, ahol élünk, meghatározza, hogy **mit látunk a világból**, milyen hangulatban telnek a napjaink. Ez a hatás a képzőművészek számára még fontosabb lehet, a környezetükben érzékelt tárgyak, növények vagy fényjátékok gyakran megjelennek alkotásaikban.

Natalja Goncsarova orosz (nemesi származású) értelmiségi családba született, apja építész volt. A kislány tízéves korától egy neves moszkvai lánygimnáziumban tanult, ezután szobrász szakra vették fel a művészeti akadémiára 1901-ben. A tehetséges Natalja áttért a festészetre, és hamarosan kiállításokon szerepelt. Ebben az időszakban ismerkedett meg Mihail Larionov festőnövendékkel, aki egész életében meghatározó alkotótársa lett. Ekkoriban történt, hogy néhány művészhallgatót kizártak egy moszkvai portréfestő óráról, mert a modern európai festésmód felé fordultak. A kizárt ifjú művészek alapították meg az egyik első avantgárd orosz művészcsoportot, a ***Szamár farka*** néven. Az újító művészeti elvek szerint a hagyományos, valósághű festésmódot elavultnak tekintő csoport tagja volt Goncsarova és Larionov is. Első kiállításukat 1912-ben rendezték. Rövidesen feloszlott a csoport, mégis fontos szerepük lett az új irányzatok oroszországi megismertetésében. Elsősorban a **kubizmus** (szögletes geometrikus formákból építkező kifejezésmód) és a **futurizmus** (a „jövő művészete", a gépek és a sebesség művészi megformálásáról híres irányzat) hatottak a *Szamár farka* tagjaira, köztük Goncsarovára is.

A fiatal művésznő a tízes évek elején először Svájcban próbált szerencsét, majd Párizsba, a korszak művészeti fővárosába költözött, és sikeres

alkotóként élete hátralévő részében francia állampolgárként itt élt. A kísérletező művészek jellemzően többféle művészeti ágban is kipróbálták magukat. A festők például gyakran díszletet és jelmezt is terveztek színházi előadásokhoz. Natalja Goncsarova Gyagilev híres orosz balett-társulatának tervezett kubista jelmezeket és díszleteket. A ***Kék lovas*** nevű csoport egyik alapítója volt. A Német- és Oroszországból származó avantgárd művészek közül Vaszilij Kandinszkij képeivel már találkozhattál a Szitakötőben.

Az orosz népi díszítmények és a hagyományos szláv **ikon**ok (orosz szentképek) inspirálták Goncsarova korai műveit. Alkotásainak különlegessége, hogy a futurista és kubista festésmódokat összehangolta hazájának jellegzetes motívumaival. A fejkendős parasztlányokat ábrázoló képen Goncsarova egy orosz népi körtáncot jelenít meg. ***A táncoló lányok*** meleg színekkel festett ruháit kiemeli a mély zöld háttér. Ezen a képen még alig érzékelhető a későbbi művek dinamizmusa, a festmény inkább csendes nyugalmat sugároz.

A biciklista című képen láthatod, hogyan ábrázolja a művész a mozgásban lévő kerékpárt. Mintha a kerekek egyhelyben állnának, a biciklista a nyeregben viszont látványosan mozgatja a lábát a pedálon. A mozgás egymást követő fázisait rögzítő festésmód a futuristák találmánya. Goncsarova egyik leghíresebb képén jól érzékelhető a futurista újdonság-éhség és **sebességimádat**: a köves úton száguldó biciklista mögött feltűnik a reklámokkal tarkított modern városkép. Oroszul a *kalap*, a *selyem* és a *cérna* szavak olvashatók a falakon, ami utal a művész textilekhez, jelmeztervezéshez fűződő vonzalmára.

A harmadik, ***Macskák*** című kép a **rayonizmus** jellegzetes festésmódjában készült. Goncsarova és Larionov dolgozta ki ezt a stílust, miután meghallgatták a Moszkvában turnézó olasz futurista, Filippo Tommaso Marinetti előadását. Az elvont festésmód lényege, hogy a tárgyakról visszaverődő fényt (ray: fénysugár) teszi láthatóvá. Bár a két játszadozó macska nem könnyen kivehető a képen, a mozgásuk lendülete érzékelhető a festett fényhatásokból. Te megtalálod a két állatot?

Egy zakónyi félelem

Egyszer egy királyfinak le kellett győznie a legnagyobb félelmét. És ehhez szüksége volt egy zakóra is.

Hosszas vándorlás után, melyet most nem részletezünk, eljutott a Rettentő Elegancia Szabászathoz. Itt alkotott a híres Fóbiás Tóbiás, aki bárki félelméből gyönyörű ruhakölteményt készített.

A boltban kis csengő jelezte a királyfi érkeztét, a legendás szabó úgy állt ott, mintha épp őt várta volna:

- Adjisten, királyfi!

- Honnan tudta, hogy jövök?

- Figyeltem a mesélőre - mosolygott a szabó.

Öregember volt, a tekintete barátságos, de csontkeretes szemüvege miatt az egész arca szigorú lett. Hosszú ujjai türelmesen doboltak a varrógépen.

- Mi járatban?

- Egy zakót szeretnék - mondta a királyfi bizonytalanul.

- Pompás! Milyen félelemből parancsolja az anyagot? - És széles mozdulattal végigmutatott az üzleten. - Az a pókhálószerű, gyönyörű fehér például pókiszony, amott a polc tetején a tériszony, de ha a bezártságtól retteg, fáradjon velem a pincébe. Ne szégyelljük a félelmeinket, szőjük, vágjuk, varrjuk őket! Nos? - vágta ki egy szuszra.

- Öhm...

- Egek, még nem nézett szembe a félelmeivel? Engedje meg - és Fóbiás Tóbiás már fel is pattant, kezében a mérőszalag.

De ez nem hagyományos mérőszalag volt, ahogy Tóbiás se a szokásos dolgokat mérte le a királyfin:

- Itt gyerekkortájt kicsit bő, de a kamaszkor már kifejezetten arányos. Igen... igen... Nem! - kiáltott csalódottan.

- Mi történt? - kérdezte a királyfi.

Tóbiás rámeredt.

- Magány - recsegte. - A magánytól fél.

- És az baj?

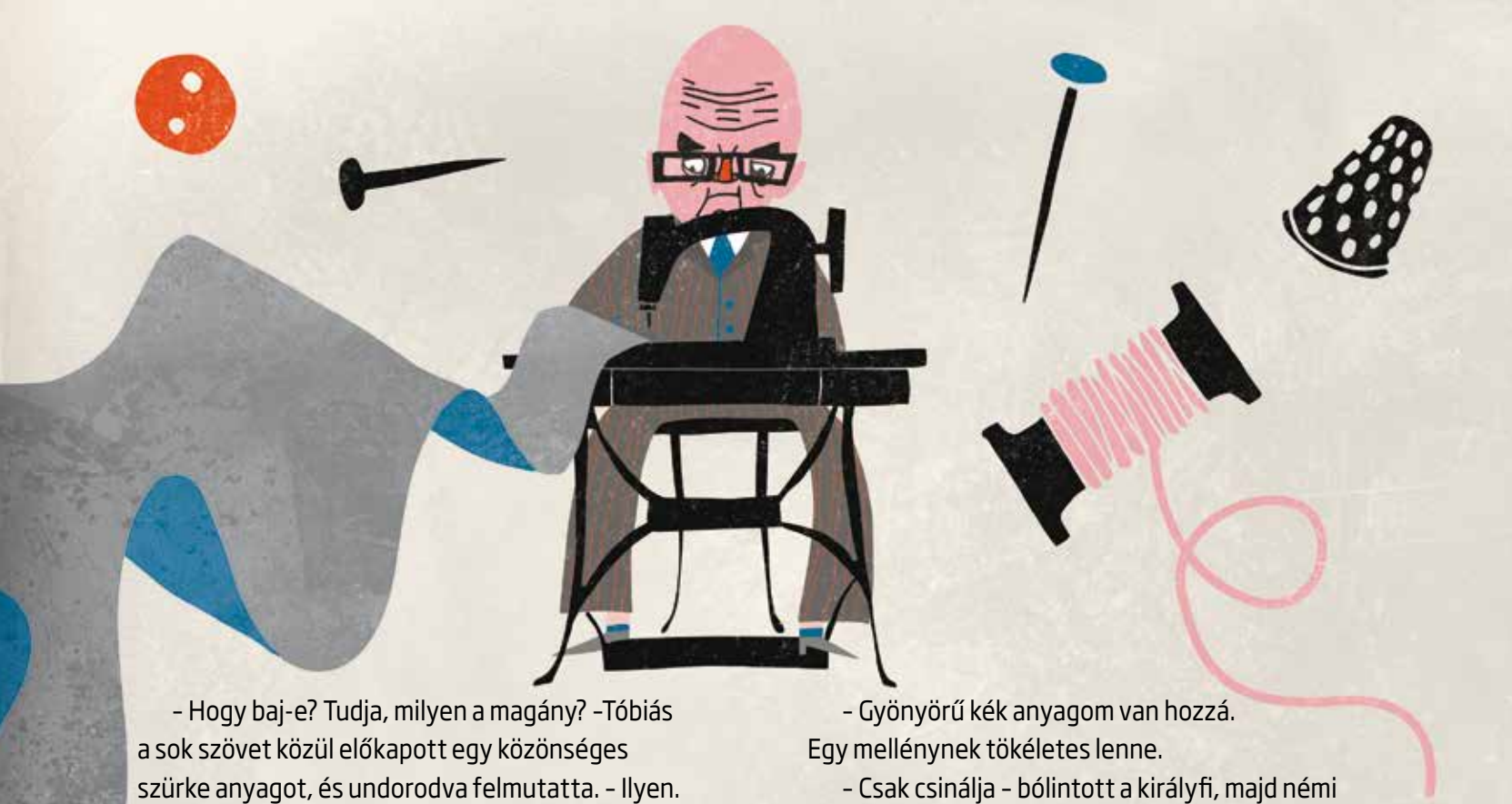

– Hogy baj-e? Tudja, milyen a magány? –Tóbiás a sok szövet közül előkapott egy közönséges szürke anyagot, és undorodva felmutatta. – Ilyen. Semmi, unalmas. Ebből zakót? Tudja, mit csinálok az ilyesmiből? Pulóvert!

– Mint amilyet most is visel? – érdeklődött a királyfi.

– Pont olyat! – felelte keserűen Tóbiás.

Kínos csend következett.

– Milyen alkalomra is kell? – kérdezte végül Tóbiás.

– Egy bálra – felelte a királyfi kissé megszeppenve.

– Rögtön nekiállok.

És már suhant az anyag, röppent a tű, cérna, a varrógép is életre kelt. A királyfi nézte az öreget, milyen gyorsan dolgozik.

– Tudja – mondta aztán –, most jut eszembe, mintha lenne egy kis víziszonyom is.

A gép megállt, a szabó felpillantott.

– Gyönyörű kék anyagom van hozzá. Egy mellénynek tökéletes lenne.

– Csak csinálja – bólintott a királyfi, majd némi tétovázás után megkérdezte:

– Nézhetem?

Tóbiás habozott.

– Végül is, nem zavar. De akkor már kér teát? Van egy kitűnő keverékem. A szomszéd boszorkánytól kaptam, amiért szoknyát varrtam a kemenceiszonyából.

– A tea jólesne.

Fóbiás Tóbiás feltette forrni a vizet, majd visszaült a géphez.

De most mintha lassabban dolgozott volna.

KELEMEN TAMÁS

Volt egyszer

egy Mösz

Közönséges Mösz volt, se nem fényesebb, se nem csíkosabb a többi Mösznél. Szeretett ámulni meg bámulni, szöszmötölni, hasat vakarni, szaladni a szálló pitypangernyők között, egyedül döcögni a mérleghintán, szeretett csak úgy lenni, mint aludttejben a mező emléke. Szerette a magányt. Néha napokig ki sem jött a szobájából, annyira szerette. Ám egyszer történt valami csúnyaság, amitől az összes Mösz úgy megijedt, hogy bezártak ajtót, ablakot, szemet, fület, és csak ültek Mösz város Mösz házainak hét lakattal lezárt szobáiban. Suttogtak és reszkettek. Az utcára is csak néhány bátor Mösz ment le, szorosan tapadva a házfalakhoz, hogy élelmet szerezzenek a családjaiknak.

A mi kis közönséges Möszünk először csak fittyet hányt: ugyan már, eddig is jól elvoltam magamban, gondolta, ezután is elleszek. És vidáman morzsolta tovább a napokat. Aztán teltek a hetek, vánszorogtak a hónapok, és egyre szomorúbb lett. Minden ragacsossá vált, sűrű volt és nehéz. *„Talán mert most mindenki magányos, és a sok magányosság ki-be járkál a kéményeken, beleragad a levegőbe, mi meg abból lélegzünk nagyokat, és összekeveredik egymással a Möszök mérhetetlen szomorúsága."* Ezt írta fel a fukszia levelére egy reggel, és azt érezte, hogy ez jó.

Úgyhogy teleírta a lakásban az összes virág összes levelét, a hortenziáét, a fokföldi ibolyáét, a leanderét, sőt még azt a rengeteg apró levelet is, amit a szobafikusz nevelt zöld ragyogással. Napokig írt, néha mosolyogva, vígan, néha könnyekkel küszködve, néha rajzokkal kiegészítve, néha gyöngybetűkkel, néha krikszkrakszosan, míg körömhegynyire nem töpörödött a ceruzája. Akkor egymás mellé állította az összes virágot, és kiengedte őket az ablakon. Menjetek, mondta, kopogjatok be a többiekhez. És a virágok szerteözönlöttek gyökérlábukon a sok szép üzenettel.

Hozzám is bekopogott egy begónia, még most is őrzöm az ablakpárkányomon. A leveleire az van írva: MINÉL TÖBBET FOGLALKOZOL VELE, ANNÁL NAGYOBBRA NŐL. ÍGY VAN EZ A VIRÁGGAL ÉS A FÉLELEMMEL IS.

U.i: Ha te inkább a félelmeiddel törődsz, kérlek, a virágomat akkor se felejtsd el meglocsolni, kösz! Egy Mösz.

SZABÓ ATTILA

A birodalom alkonya

Bátor Berente király búnak adta a fejét. Egészen a térdéig lógott az orra. Sem a felesége, sem az udvarnokai, sem a királyi macskasereglet nem tudta megvigasztalni.

– Gyáva, gyáva, gyáva, az én fiam gyáva! - motyogta maga elé.

Az udvarnokok lassan belátták, hogy nem enyhíthetik uruk bánatát.

- Félős - mondta az egyikük sápítozva.

– Ijedős - sóhajott megrendülten a másik.

– Nyúlszívű - emelte kezét az ég felé a harmadik.

– Anyámasszony katonája! - kontrázott a negyedik.

– Jaj nekem! - sajdult meg újra a király rettenthetetlen szíve.

– Mit szól majd a nép! - sutyorgott a sarokban a kancellár a tábornaggyal.

– Mit szólnának hősi ősei? - vöröslött a tábornagy ábrázata.

A szomszéd szobában magába roskadva üldögélt Kisberente, a trónörökös herceg, a király egyetlen gyermeke, a birodalom jövője. Kisberente – aki, ha majd elfoglalja a trónt, Berente lesz teljes egészében, ráadásul tizedik ezen a néven – hatalmas termetű és acélizomzatú fiatalember volt. Ám félénk, akár a nyúl. Legutóbb a birodalomszéli Nyögerdőben bizonyosodott be, hogy a bátorság

TÖRÖK ESZTER rajzai

végzetes és végletes módon hiányzik jelleméből. A Nyögerdőben mindig fúj a szél, és az üreges nyögfák törzsén keresztülhatolva elkárhozott lelkek hangjára emlékeztet. S amikor Kisberente meghallotta a nyögfák nyögéseit, már ott se volt, futott, akár róka a kutyafalka elől.

– Fenség – somfordált Bátor Berentéhez a kancellár leánya.

– Ne most, túl nagy a szomorúságom – utasította el a király.

– Éppen azt szeretném enyhíteni, fenség – a leány nem tágított, nagy merészen suttogni kezdett az uralkodói fülek jobbikába (a bal egy régi csata óta süket volt), és Bátor Berente arca hamarosan földerült.

– Legyen úgy! – pattant föl, s udvarnokai nyomban visszhangozták:

– Úgy legyen, de úgy ám! Legyen úgy! – s közben elképzelni sem tudták, mi legyen és hogyan.

A leány elviharzott, berontott Kisberentéhez, aki éppen az egereket itatta, sürgölődött-forgolódott körülötte, egy madzaggal méricskélte, majd tovarohant.

A király eközben parancsba adta a kancellárnak, hogy száz vég vásznat vonasson be aranyfüsttel, de menten! És a kancellár tüstént elrohant, hogy teljesítse ura akaratát.

A száz vég aranyfüsttel bevont vásznat tucatnyian cipelték a kancellár házába. Bezárkózva és a legnagyobb titokzatosságtól övezve a kancellár leánya szabott és varrt, fülsértően zakatolt a varrógépe, s amikor elkészült, pompázatos mellény került ki a keze alól.

– Félelemálló mellény – mutatta fel a ruhadarabot az udvarban. – Mint sodornyingről a kard, úgy pattan le róla a félelem.

A herceg bele is bújt rögtön, s amikor kilépett szobájából, hogy a trónterembe siessen, egy medve ugrott elé. Pontosan úgy, ahogyan atyjaura és a kancellár leánya abban előre megállapodott. És lássatok csodát, Kisberente meg sem rezzent! Szálegyenesen, határozott léptekkel folytatta útját.

Támadt nagy öröm és dínom-dánom az udvarban! Hajnalban még mindenki aludt, így senki sem látta, hogy a herceg és a kancellár lánya egy kordén kilencvenkilenc vég aranyfüsttel bevont vásznat húzva elhagyják a királyi kastélyt. Másnap csak egy medvebundát találtak Kisberente szobájában, a hercegnek és a lánynak nyomára sem bukkantak, s eltűnt a tábornagy legkisebb fia is, a herceg gyerekkori játszópajtása.

Így ért véget a Berente Birodalom. Kilenc Berente után nem következett tizedik.

Hamarosan ki is kiáltották a köztársaságot.

BENE ZOLTÁN

Félelmeink

Mi az a félelem?

Biztosan átéltél már olyan helyzetet, ami félelmet okozott: furcsa érzést a hasadban, talán a tenyered is megizzadt, remegett a térded, gyorsabban vert a szíved.

Tudtad, hogy minden ember másképp éli meg a félelmet?

Mitől félünk?

Sok minden kiválthatja: van, aki a sötétségtől, a kutyáktól, az egyedülléttől, a dolgozatoktól, mennydörgéstől, kígyóktól vagy éppen a mély víztől fél. Ezeket a félelmeket **fóbiák**nak nevezik. Az ember a legfurcsább dolgoktól félhet: ami számodra teljesen érthetetlen vagy vicces, más számára kínzó félelmet okozhat. Néhányan a tyúkoktól, a tizenhármas számtól vagy éppen a vattától rettegnek. Ez utóbbi félelemnek vicces neve van: bambakomallofóbia.

Mi történik a testedben, ha félsz?

Agyad félelemközpontja az **amygdala** (ejtsd: amigdala, magyarul 'mandula'), ami mandula formájáról kapta a nevét. Ha veszélyt érzel, az amygdala azonnal aktiválja a tested riasztó és védekező rendszerét, és felkészül a válaszadásra. Ahhoz, hogy küzdj vagy menekülj, erő kell. Ilyenkor gyorsabban lélegzel és hevesebben ver a szíved, ezért a szervezeted több oxigéndús vért pumpál az izmaidba. A tested **stresszhormonok**at termel – talán már hallottad nevüket: adrenalin, noradrenalin –, ezek energialöketeket hoznak létre. Az emésztésed szinte teljesen leáll: most az izmoknak kell a vér és az energia. Az ereid kissé összeszűkülnek, arra készülve, hogy sérülés esetén – ha például futás közben orra buknál – ne veszíts sok vért. Izzadni kezdesz, mert a tested felkészül, hogy **futni vagy harcolni** fogsz, és ez felhevüléssel jár, tehát le kell hűtened magad.

Honnan jön a félelem?

A félelem részint velünk született, részint tanult. Ugorjunk vissza az időben néhány tízezer évet! Képzeld el, hogy borzos hajú ősasszony vagy ősember vagy. Hirtelen eléd ugrik egy kiéhezett kardfogú tigris. Három választásod van:

1. *rohansz, ahogy csak a lábad bírja;*
2. *megragadod a bunkósbotod és szembe szállsz a tigrissel;*
3. *megdermedsz* (ez néhány ragadozónál beválik, mert csak mozgó prédára vadásznak).

Az agyad szempillantás alatt felméri, hogy az adott körülmények között melyik megoldás lehet a legkedvezőbb, hogy ne te legyél a kardfogú tigris vacsorája. Az emberiség sok ezer év alatt szerzett **túlélési tapasztalat**ai beépültek az utódok agyába, és már ezzel a tudással születünk.

Más félelmeket viszont megtanulunk. Ha például azt látod, hogy apa kiabálva, verítékező homlokkal, szék tetejére ugorva pánikba esik egy bogár, csótány vagy kövér pók látványától, eleinte talán csodálkozol. Ha ezt többször látod, lehetséges, hogy te is félni kezdesz a rovaroktól. Tehát apa mintáját követve eltanulod a félelmet.

A félelem tehát rossz?

Képzeld el, hogy anya a konyhában palacsintát süt. Ott tornyosulnak egy nagy tányéron. Odaosonsz és próbálsz elcsenni egyet. De figyelmetlen vagy és hozzáérsz a forró serpenyőhöz. Azonnal elkapod a kezed, mert éles fájdalmat érzel. Legközelebb nem nyúlkálsz a forró serpenyő közelében, legalábbis óvatosabb leszel. Miért? Mert félsz, hogy újra megégeted magad. A félelem tehát **fontos védő szerep**et is játszik az életünkben.

Sőt! A félelem lehet borzongatóan jó érzés. Sokan szeretnek horrorfilmeket nézni, a szellemvasúton vagy a hullámvasúton sikítozni. Ez a fajta borzongás is megemeli a stresszhormon-szintet, de mert közben tudjuk, hogy valójában biztonságban vagyunk, izgalmas, jóleső érzést okoz.

Ha túl sok a félelem...

Vannak különböző betegségek, amelyeknek egyik tünete a túlzott félelem. Ilyenkor a folytonos félelemérzet miatt szinte lehetetlen normális életet folytatni. Például előfordul, hogy valaki annyira retteg a kórokozóktól, hogy állandóan kezet mos és naponta fertőtleníti a lakását.

Mit tehetek?

Mindenki fél néha, mindenki mástól fél, másképp reagál, és ez teljesen természetes. Sokszor segít, ha kibeszéled, kiírod magadból a rossz érzéseket. Számos olyan módszer is megtanulható, amelyik oldja a feszültséget.

De ha véletlenül éhes kardfogú tigrissel találkozol, csak egy dolgot tehetsz: rohanj!

BORSICZKY-FÉL JÚLIA

A güzü

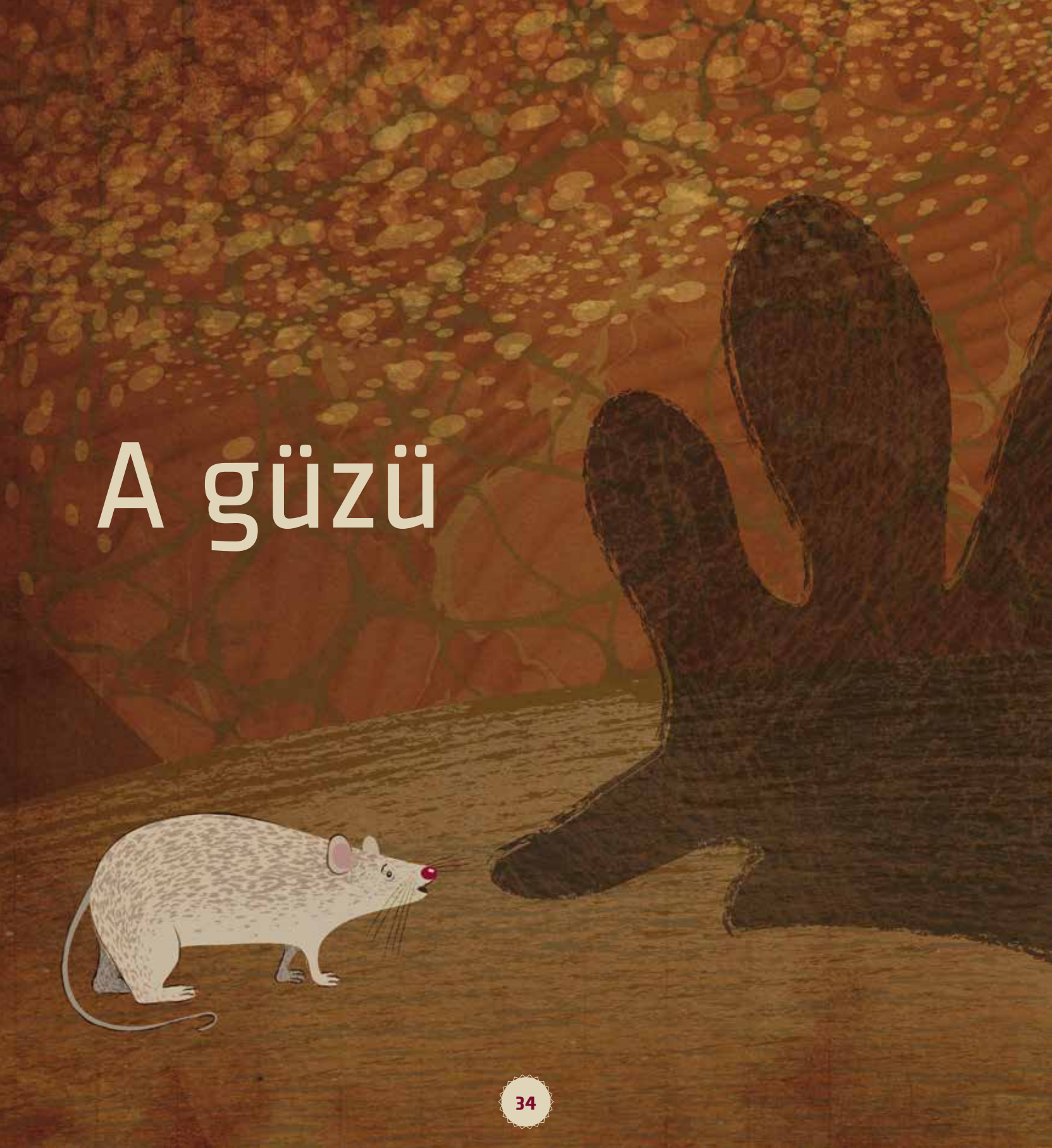

Forró nyár volt, perzselte a nap a fákat, magvakat, mindent, ami enni adhatott a güzünek. De ő nem látott tovább az orránál, csak hordta, amit összekapart, nem törődött mással. Néha megállt, szétnézett, de abban sem volt köszönet, mert a güzü, mint tudjuk jól, fél mindentől. Fél a széltől, hogy messzire repíti. Fél az esőtől, hogy elmossa. Fél a fénytől, ami felfedi, és fél a sötétségtől, mert az cinkosa a veszedelemnek.

De legeslegjobban az éhségtől fél. Hordta is a güzü az eleséget, és az sem érdekelte, hogy később ott romlott meg halomban. Azon a nyáron azonban alig volt mit hordania. Az aszály tönkretett mindent.

– Ennek fele sem tréfa! – vinnyogta, és fel-alá futkosott a járatban, hátha közben kitalál valamit. Az üreg a sok futkosástól berepedt, nagy lyuk tátongott mögötte. A güzü ijedten búját a sarokba. Valami mégis vonzotta odaátról. Édes, csalogató illatok ingerelték az orrát. Lassan elindult, beszagolt a lyukba. Már belépett volna, amikor visszhangzott az üreg: vaskos, földmélyi hang szólt. A güzü rémülten elszaladt, ki sem mozdult a vackából másnapig.

A készlet fogyott, a güzünek ennie kellett. Elindult hát újra a lyuk felé. Nem torpant meg azonnal, az éhség mardosta, hajtotta. Ismét hallotta az ijesztő visszhangokat, majd hatalmas árnyakat látott az üreg falán táncolni. Úgy megijedt, hogy aznap is a koplalást választotta.

Harmadnapon alig volt már ereje.

– Menni kell vagy itt veszek!

Teleszívta tüdejét, és még egyszer nekiindult az ismeretlennek. Most is hallotta a hangokat, de ahogy haladt, mintha szelídültek volna. Az árnyak is minden lépéssel töpörödtek, formásodtak. A güzü egészen felbátorodott. Az utolsó kanyarba szinte bevágtatott, ám azonnal megtorpant. Csakhogy nem a félelemtől! Ott ugyanis egy másik güzü ügyködött, épp a kamráját rendezgette, közben édes hangon dudorászott. A járatba besütött a nap, csinos formákat vetített a falakra. Sötétek voltak azok az árnyak, talán félelmetesek is, ha a güzü úgy nézett rájuk. De mégiscsak árnyak voltak.

– Én balga! – suttogta a mi rágcsálónk, mert akkor értett meg mindent. Szép volt a másik güzü, takaros, cseppet sem félelmetes, a hangja is dallamos, csak az üreg torzította el.

A mi güzünk szíve hevesen vert, végül nagy levegőt vett, és előlépett. Igen ám, de a másik güzü, aki addig mit sem tudott a hívatlan vendégről, úgy megijedt, hogy azonnal kiugrott az üregből, és menekülni kezdett a tarlón át. Talán még most is szalad!

– A bátorság sem mindig jó! – csüggedt el güzünk, és vigasztalódást keresve rágcsálni kezdte az előtte tornyosuló búzaszemeket.

GUTI CSABA

Az ágrólszakadt macska

Egy reggel a macska, aki hetyke macska volt, bár olyan ágrólszakadt, hogy a kalapját is úgy kellett lopnia a madárijesztőről, sétálni indult a napsütötte erdőben. Ment, mendegélt, pödörgette a bajuszát, egyszer csak elrohant mellette az egérke. Lélekszakadva futott, távolodóban a válla fölött még vissza-visszapislantott, vajon elég messze jár-e már. A macska csak nevetett, mert épp nem volt éhes, és ahogy kacagott, nem nézett a lába elé. Nagyot esett.

Feltápászkodott, és mustrálgatta, miben botlott meg. Különös szerkezet volt. A macska legnagyobb meglepetésére még meg is szólalt:

- Én vagyok a mindent szövő szövőgép. Ne haragudj, hogy véletlenül elgáncsoltalak. Kiengesztelésül megszövök neked bármit, amit kérsz. Mi a kívánságod?

A macska elgondolkozott.

- Ahogy az egérke tőlem, mindenki fél valamitől. Tudod mit? Készíts nekem egy jó tucat félelemálló

PAP KATA rajzai

mellényt, amit ha felvesz a gazdája, a világon semmitől se fél többet. Meggazdagszom belőle! Még tán májat is vehetek a hentesék fösvény fiától!

A mindent szövő szövőgép bólintott, munkához látott, és nem sok idő telt bele, a macska már árusíthatta is félelemálló mellényeit az erdő népének.

Alig győzte a vevők kiszolgálását. Estére már májat vacsorázott, degeszre ette magát. De amikor másnap jóllakottan elindult szokásos sétájára az erdőben, valami nagyon nem volt rendben. Nem szólt madárdal, se méhzümmögés. Az ösvény széli pókhálón nem voltak befoltozva a legyek ütötte lyukak. A mogyorók szanaszét hevertek a mókusodú bejárata alatt.

- Mi történt itt, hogy senki sem végzi a dolgát? - hüledezett a macska.

Ekkor vállára repült a minden lében kanál cinóbervörös pattanóbogár, aki még nála is ágrólszakadtabb volt, így nem tudott venni a félelemálló mellényekből, de nem is volt félős természet.

- Hallod-e, te macska, ezt jól megcsináltad. Az átkozott portékád miatt állt meg az élet. Tudod-e, mi történt? Aki mellényt vett, azért tette, mert félt a félelemtől, és nem akart félni többé semmitől. De amikor már rajta volt a mellény, és tényleg nem félt többé, rögvest úgy érezte, hogy minek neki ez a vacak. Hiszen a félelemtől sem félt már többet. Nosza, fogta magát, levette. Igen ám, de mihelyt lekerült a mellény, feltámadt a félelem a félelemtől, és már ölthette is fel újra. Ezt csinálja mind azóta is, a te összes vevőd: a madarak, a méhek, a pók, a mókus. Felöltöznek és levetkeznek, álló nap.

- Na, ez aztán tényleg szép kis eset - válaszolta a macska a cinóbervörös pattanóbogárnak. Örvendezett, hogy neki bezzeg eszébe sem jutott félelemálló mellényt ölteni, és mivel a máj emléke már kissé elhalványult, fogta magát, és bekapta a pattanóbogarat.

JANECSKÓ KATA

A félelem labirintusai

A félelem ősidők óta kíséri az ember életét. Az ősembert segítette, hogy megmeneküljön a ragadozóktól és a természeti katasztrófáktól, kikerülje az életét fenyegető veszélyes helyzeteket, hogy pillanatok alatt eldöntse, felveszi a harcot vagy futásnak ered.

Ilyenkor az agy felméri a kialakult helyzetet, és igyekszik megfelelő választ adni, például olyan hormonokat termel, amitől az ember kiugró teljesítményre képes. Az, hogy ki mitől és mennyire fél, persze egyénileg eltérő.

Manapság elég bekapcsolni a televíziót, a rádiót vagy az interneten elolvasni a híreket, és számos okot találunk a félelemre: terrortámadások, balesetek, járványok fenyegetnek. **Hogyan birkózhatunk meg félelmeinkkel?**

Sokan félnek a szellemektől, csontvázaktól, pókoktól, kígyóktól, sőt a mesebeli szörnyektől. Egy francia gyerekpszichológus például azt találta ki, hogy a különféle szörnyeket a gyerekek játszótársaivá teszi, majd együtt mindet eltüntetik, s közben a gyerekek félelme elszáll. Szörny formájú süteményeket sütöttek, amelyeket a gyerekek megettek. Papírból sárkányokat, szellemeket vágtak ki, aztán mindet apró darabokra tépték, majd elnyelte őket a porszívó. A gyerekek így megértették, hogy a szörnyeket ők is le tudják győzni.

A gyerekek gyakran félnek az orvosoktól és a kórháztól. Egy portugál óvodában ezért minden gyerek fehér köpenyt vehetett magára, majd egy berendezett orvosi szobába vezették őket, ahol igazi orvosi műszerek voltak, és játékosan kipróbálhatták, milyen műteni, injekciót adni, sebeket kötözni. A gyerekek elmerültek az érdekes munkában, és közben azt is látták, hogy nem történik semmi titokzatos és félelmetes az orvosi szobában.

A **megmagyarázhatatlan jelenségek** a legtöbb emberben félelmet keltenek. Segít, ha megértjük az összefüggéseket, például, hogy miért villámlik vagy mennydörög. Előfordul, hogy valaki nem tudja a félelmét pontosan megfogalmazni. Bábozás vagy meseolvasás közben azonban beleélhetjük magunkat egy szereplő helyébe, és így oldódhat a szorongásunk. A tündérmesék hősei nem mindig rettenthetetlen daliák. Vannak közöttük lusták, ügyetlenek, gyávák is, akik úgy válnak hőssé, hogy legyőzik rossz tulajdonságaikat, képességeiket jó célokra használják. Ha azonosulunk egy ilyen szereplővel, az segíthet a saját problémáink megoldásában.

Már az ókori irodalmi művekben és a középkori feljegyzésekben is említést tesznek különféle **járványos betegségek**ről. Nagyobb háborúk után rendszerint megjelentek a járványok is, és a harcokban elesetteknél is sokkal több áldozatot szedtek, mert az egész lakosságot fenyegették. A járványok gyakran birodalmak sorsát, a csaták kimenetelét is eldöntötték.

A 14. században pusztított az egyik legborzalmasabb pestisjárvány, amit fekete halálnak is nevezték. A középkori városok pestisdoktorokat alkalmaztak, akik a járvány sújtotta települések betegeit kezelték és az elhunytak listáját vezették. Gondoskodtak a betegekről és azok rokonairól, ők tanúskodtak a végrendeleteknél. Nem voltak minden esetben orvosok, inkább borbélyok, felcserek, akik eret vágtak vagy vérszívó piócákat tettek a testre, mert úgy hitték, a felesleges, túl sok vér eltávolításától meggyógyul a beteg. Ezzel azonban többnyire súlyosbították a betegek állapotát, mert a vérveszteségtől még inkább legyöngül a szervezet.

A **pestisdoktorok** faggyúval bevont, hosszú köpenyt viseltek. Fejükön bőrkalap volt, kezükön bőrkesztyű, markukban hosszú bot, hogy elkerüljék a közvetlen érintkezést a fertőző betegekkel. Csőrös maszkjukról ismerték fel őket, amelynek orrába illatos olajat vagy növényeket helyeztek, és olykor meg is gyújtották azokat, hogy füstjük megakadályozza a betegekből áradó szennyezett levegő belélegzését. Úgy vélték, a pestisnek a betegeket körülvevő rossz levegő, a miazma az oka. Később már tudták, hogy a járványok közvetlen érintkezéssel terjednek emberről emberre, ezért az egészségeseket és a betegeket elkülönítették. Már a pestisjárványok idején is rendeltek el karantént, hogy ezzel megakadályozzák a járvány továbbterjedését. Kezdetben alkalmi intézkedésként vezették be, de a 18. századtól már több állam feladatának érezte, hogy a járványok terjedését megakadályozza.
A **karantén**t, a maszkok viselését a pestist követő legpusztítóbb járványok, a kolera és a spanyolnátha idején is előírták. Bezárták az iskolákat, a mozikat és a színházakat. Aki a járványügyi szabályokat megszegte, súlyos büntetésre számíthatott.

Az orvostudomány azonban évezredekig sötétben tapogatózva próbálta a betegeket megmenteni. A kórokozók felismerése és a védőoltások alkalmazása a modern kor egyik legfontosabb felfedezése.

PÁNTI IRÉN

A Rész és az Egész

Akit a kígyó megcsíp, a gyíktól is fél. Hallottad már ezt a Kárpát-medencében sok helyütt elterjedt mondást?

Nagyon régóta használják. Már a legelső magyar regényben, Dugonics András 1788-as *Etelka*jában is szerepel, akkori írásmóddal így: *„Ezt mög-harapta egyszer egy Kigyó; mög-engedd: ha már a' Gyíktúl-is félök."*

Azért született talán és öröklődik nemzedékről nemzedékre az érdekes hangulatú kifejezés, hogy gúnyolódni lehessen... Kin is? Azokon, akik még a fürge, zöld, ártalmatlan légypusztító állatkák látványától is megriadnak?

Nem. A mondás inkább fontos tapasztalatot ad át: valami olyasmit, hogy *„nem baj, ha a szokottnál is óvatosabb vagy, mert így kerülöd el a bajt, amely bárhol leselkedhet rád"*. Vagy röviden: *„legyél óvatosabb*!!!"

A németek (köztük a magyarrá lett svábok is) így ismerik: *„Égett gyerek mindenféle tűztől fél”*. A szlovákok (akikkel szintén több évszázados együttélés köt minket össze), így fejezik ki ugyanezt: *„aki egyszer megégeti magát, a kocsonyát is megfújja”*.

A kocsonya megdermedt, hideg húsleves. Amikor tányérba teszik, úgy mozog, mint a zselé, emiatt született a mondás, hogy aki rettenetesen fél, az „remeg, mint a kocsonya”.

A magyar népi hagyomány megőrzött más változatokat is: *„Kit a darázs megcsípett, a szúnyogtól is fél”*, *„Mely galambot megtépett a kánya, az ennek tollától is fél”*, *„Leforrázott kutya az esőtől is fél”*, *„ha valakit egyszer megmar a kígyó, az már a kötéltől is meg fog ijedni”*.

Felismered, **mi a közös** ezeknek a mondásoknak a szerkezetében? Vajon min alapul a hatás, a tanító szándék mindegyik esetben? Legjobban a kánya és egyetlen tollának viszonya kapcsán értjük meg: a toll (a kis rész) felidézi az egészet, a veszedelmes ragadozó madarat. A meleg víz, ami a kutyát leforrázza, a víz egyik fajtája, az eső a víz másik fajtája, ebben az esetben az egyik fajta idézi fel a másik fajtát (de azt, hogy a különböző fajták a rész, a mindenféle víz pedig az egész, itt is értjük). Így történik a kígyó meg a gyík, a darázs meg a szúnyog esetében is, ahol a hüllők és a rovarok világának kisebb lényeiről azonnal a nagyobbak jutnak eszedbe. Ám amikor a kötél váltja ki a kígyó emlékét, azt látjuk, hogy egy közös résztulajdonság kapcsol össze állatot és hétköznapi tárgyat: mindkettő hosszú és tekergőzik.

Vagyis egyetlen mondás kapcsán nemcsak azt értjük meg, hogyan öröklődnek és adódnak át téren és időn keresztül a viselkedésre vonatkozó jótanácsok, hanem mást is. A szólások kifejezik, hogyan kapcsolódnak egymáshoz a világban és a fejünkben a dolgok. Minden sajátosságban, jellemzőben, amit egy tárgyhoz vagy élőlényhez köthetünk, ezernyi más dolog sajátosságát fedezhetjük fel. S ahogy a világ mind több elemét ismerjük meg (vagyis tanulunk), szaporodik a dolgok közti lehetséges kapcsolatok száma is. Egyre több egészt és egyre több részt tudunk azonosítani, egyre több összefüggést tudunk teremteni részek és részek, meg részek és egészek között.

Amikor egy költő valamit úgy fejez ki versében, ahogy még senki, egy csakis általa meglátott vagy használt rész-egész kapcsolattal, az a különböző jelentések összecsúsztatásának, a **metonímiá**nak az egyik fajtája. A görög szó magyarul: *névátvitel*.

Z. KARVALICS LÁSZLÓ

Bátraké a szerencse?

Az emberek szeretnek ellentétpárokban gondolkodni: hideg-meleg, nedves-száraz, világos-sötét. Ezek mind egyszerű fogalmak, mégsem mindig egyértelmű, melyiken mit értünk. Milyen például egy elefánt? Kicsi vagy nagy? A legtöbben rávágnák, hogy óriási, és valóban annak tűnik az egérhez vagy akár az emberhez képest. Viszont egy felhőkarcolóhoz mérve eltörpül, hiszen minden **viszonyítás** kérdése.

Az ellentétpárokat gyakran állítjuk össze úgy, hogy jó az egyik és rossz a másik. Szép-csúnya, okos-buta... Könnyű folytatni a sort. Ha listát írnánk, előbb-utóbb a bátor-gyáva ellentét is felbukkanna.

Ki a bátor? Ki a gyáva? Az a bátor, aki meg mer tenni dolgokat, a gyáva pedig, aki nem? Sokan gondolkodnak így, ám mint az elefánt esetében, itt is árnyaltabb a kérdés a fekete-fehérnél.

„Nem attól vagyok bátor, hogy keresem a bajt", mondja egy híres mesefigura. A bátorság tehát nem

hősködés vagy vakmerőség. „Akkor vagyok bátor, amikor kell." A hősiesség nem a félelem hiánya, hanem hogy a céljaink érdekében legyőzzük a félelmünket.

A „vakmerő" szó rokon értelmű a bátorral. Érdemes alaposan megvizsgálnunk: olyan emberre utal, aki „vakon mer", gondolkodás nélkül belerohan a veszélybe. Biztos jó tulajdonság ez? Biztos megvetendő „gyáván" megfutamodni? Mérlegelni, körültekintően dönteni, a fölösleges kockázatokat kerülve?

Míg vakmerőnek lenni ezek szerint észszerűtlen, „merésznek" lenni talán mégsem mindig az. A mesevilágban ismert figura a merész **kalandozó** alakja. A kalandozók kevesen vannak. Belőlük lesznek a főszereplők, hisz a regények és filmek gyakran a szokatlan úton járók történeteit beszélik el. A kalandozó oda megy, ahol senki sem járt még. Némelyiküket nyughatatlan természetük teszi kalandozóvá, másokat a szükség viszi rá, hogy nekivágjanak az ismeretlennek.

Miben más a kalandozó? Tegyük fel, hogy egy nép letelepszik egy völgyben. A többség úgy találja, kényelmesen megél majd ott. A kalandozó azonban a láthatárt elzáró hegységet kémleli, végül egy szép napon felkerekedik, hogy felderítse, mi van mögötte.

A mesevilágban ezt „kalandozó kórságnak" nevezik, mert az ilyen viselkedés furcsa és veszélyes, mint a lázas betegség. Ahogy a betegben, a kalandozóban is látomások ébrednek, álomszerű elképzelések a feltérképezetlen tájakról.

Valóban veszélyes a kalandozás? Vizsgáljuk meg máshonnan a kérdést! Mi a különbség kalandozás és maradás közt? A völgyet jól ismerjük. Talán nem ad meg *mindent*, de amit nyújt, az biztos és elegendő. A túlélés szempontjából tehát biztonságos itt maradni.

Elképzelésünk sincs, mi van a hegyen túl. Talán egy ugyanilyen völgy, talán egy sokkal termékenyebb, de az is lehet, hogy csak pusztaság. Az odáig vezető út talán könnyű, talán halálos veszélyt rejt. Nem biztos, hogy megéri végigjárni.

Gyáva a völgy népe, ha a maradást választja? Ostoba a kalandozó, mikor a jobb élet reményében nekivág az ismeretlennek? Egyesek odavesznek a vándorlás során. Mások olyan tudást hoznak haza magukkal, amely az egész nép életét jobbá teszi. Akadnak olyanok is, akik elérik a céljukat, sőt másoknak is utat törnek. Amikor a kalandozó nekivág, még nem tudhatja, mi lesz a sorsa.

Ki az értékesebb? A kalandozó vagy a többség? Ez olyan kérdés, mintha az almát a répával vetnénk össze. Ha *mindenki* vállalná a kockázatot, a völgy népe gyorsan kihalna. Ugyanakkor **felfedezők** nélkül nem lenne fejlődés.

Az otthon maradók a biztos túlélést segítik. Új és új generációk születnek tőlük, közöttük újabb kalandozók, akik nekivágnak a hegyeknek. Ott különleges felfedezéseket tesznek, ismereteket gyűjtenek, így hozzák el a többségnek a változást.

Te melyiknek érzed magad? Békés völgylakónak vagy merész felfedezőnek? Akármelyiket választod, fontos szerepet töltesz be. Ha a hegyeket kémleled, ne azzal törődj, minek neveznek majd: bátornak vagy gyávának, bölcsnek vagy bolondnak! Akár a távolság vonz, akár az otthon melege, bátor és bölcs döntés vállalni a természetedet.

HŐNYI E. KATALIN

A rövidlátó Bagoly

Újabb tavaszok, nyarak, őszök és telek váltották egymást a Kerekerdőben.

A két öreg barát, Medvenc és Borzas minden délután sétára indult, ahogy fiatal korukban. Bagoly már nem imbolygott felettük árnyékként. Madarunk nemcsak rövidlátó, de feledékeny is lett, a szemüvegét folyton elveszítette, és ritkán hagyta el az odúját.

Egy nap a cirkuszsátor mellett sétálva észrevették, hogy a földbe szúrt hét sátorrudat alaposan megrágta az idő vasfoga.

– Pár éven belül ki kell cserélnünk, különben összedől a sátor – jelentette ki Borzas.

– Medárd fiam csak a kifejezetten vágásra ültetett fákat engedi kivágatni. A barlangom felett van egy kisebb tisztás, ültessünk oda hét, gyorsan növő tengerparti fenyőt, annak hosszú a törzse, és apró, de sűrű koronája van – vetette fel Medvenc.

A gondolatot tett követte. Afrikai barátjuk, Elefánt szállította a növendék fákat a Földközi-tenger partjáról. Két év sem telt el, és a fenyők már sátorpóznaként magasodtak. Medvenc és Borzas egy reggel elhatározta, hogy délután kivágják a fákat. Aznap délben Bagoly kimerészkedett az odújából. A szemüvegét megint nem találta, így vaksin hunyorogva szállt Medvenc otthona felé. A barlang fölött meglátta a hét sudár fenyőt. Ijedtében megállt a levegőben, és a földre huppant.

– Hétfő, a hétfejű sárkány visszatért, hogy bosszút álljon rajtunk. Bizonyára megtudta, hogy a

vízágyút rég szétszereltük! – gondolta rémülten.

Nehézkesen szárnyra kapott, és telekürtölte az erdőt a hírrel. Vagyis az álhírrel. A félelem beköltözött minden odúba, vacokba, fészekbe. Mire visszaért a barlanghoz, a két öreg barát már kivágta a fákat, sőt le is gallyazta, le is hántolta azokat.

– Hallottátok? Hétfő visszatért, hogy bosszút álljon rajtunk! – kiáltotta nekik Bagoly.

– Honnan veszed? – kérdezte Medvenc.

– A saját szememmel láttam, éppen a barlangod felett – lihegte Bagoly. – Elsőként biztos téged akar megenni!

A két öreg barát egymásra nézett és elmosolyodott. De mielőtt elmagyarázhatták volna Bagolynak, hogy a hét fenyőfát látta hétfejű sárkánynak, a madár tovább repült, hogy mindenki megtudja a félelmetes hírt.

Medárd másnap összehívta a rendkívüli erdei tanácsot. A két öreg barát félrehúzódott.

– Elmondjuk nekik az igazat? – morfondírozott Borzas.

– Kigúnyolnák szegény Bagolyt. És a félelem már annyira belopódzott mindenki szívébe, hogy talán el se hinnék az igazat – brummogta halkan Medvenc.

– Van egy ötletem. Varrjunk mindenkinek félelemálló mellényt! – kiáltott Borzas olyan hangosan, hogy a vitatkozó erdőlakók mind elhallgattak.

– Kedves barátaim – fordult Borzas a tanács felé –, sok okos felvetést hallottam tőletek. Igen, lehetséges újra összeállítani a vízágyút, lehetséges rakétakilövő állomást építeni, de talán van ennél egyszerűbb megoldás is. Az emberek néha sárga színű, fényvisszaverő mellényt vesznek magukra, és attól rögtön bátrabban közlekednek az utcákon. A bátrakat pedig senki sem meri megtámadni, még Hétfő sem. Talán nekünk is segít legyőzni a félelmünket. Bagolynak köszönhetjük, hogy jelezte a veszélyt, biztosan beleegyezik, hogy rég bezárt laboratóriuma helyén varróműhelyt rendezzünk be.

– Hát persze, hogy beleegyezem! – kurjantott Bagoly.

– Holnap bemegyek a városba, és az erdő közös pénzéből megveszem a szükséges anyagokat és varrógépeket.

Az erdőlakók hatalmas üdvrivalgással fogadták az ötletet, és félelmük máris oszladozni kezdett. Másnap berendezték a varróműhelyt, amelynek vezetője Nádirigó lett. Egy hét alatt megvarrták az összes erdőlakó számára a mellényeket, a félelem pedig nyom nélkül eltűnt. Sőt, a helyére melegség költözött az erdőlakók szívébe, mert mindenkinek ugyanolyan színű és formájú mellénye lett: kinek aprócska, kinek hatalmas nagy.

Medvenc és Borzas is büszkén feszített egyenmellényében.

– Tudod – vallotta be Borzas –, az elmúlt éjjel hosszan elkerült az álom. Arra jutottam, hogy évekkel ezelőtt nagy hibát követtem el. Életben tartottam Hétfő emlékét. Ha nincs a bábszínházi darab és a bronz vízköpők, talán Bagoly sem látja sárkányfejeknek a fenyő lombkoronáit!

– Sose bánd, barátom! Bagoly tévedése végül is jól sült el. A félelemálló mellény közelebb hozta egymáshoz az erdőlakókat. A Gonosznak valóban nem szabad emlékművet állítani, de sose felejtsük el azokat az időket! Hiszen akkor miről mesélnénk az unokáknak?

VARGA ZOLTÁN ZSOLT

A rettenthetetlen lovag

Rengeteg Valdizsán soha nem talált semmit. Akkora felfordulás volt kulipintyójában, mintha földrengés, özönvíz és szélvihar egyszerre sújtotta volna. Most is, amikor a sakkkészletet keresgélte, derékig a ládába bújva, minden más a kezébe akadt, csak a sakk nem.

– Ejnye már, mi ez? – húzott elő egy folt hátán folt mellényt. – Tyűha! Hiszen ez a régi lovagi mellényem! Mit mellényem! Páncélom! – ujjongott, és már el is felejtette a sakkot. Rögtön felpróbálta. Hónaljban és vállban kicsit szűkösecske volt, össze se lehetett gombolni.

– Kicsit megnőttem – bólogatott, pedig azt is mondhatta volna: kicsit meghíztam. – Lássuk csak, tud-e még valamit a mellény?

Magára vett egy pulóvert, hogy ne legyen nevetséges a kinőtt mellényben, és kisétált a kocsiútra. Éppen akkor hajtott arra szekerével Jónás gazda. Vidáman rákiáltott Valdizsánra:

– Hé, Valdizsán! Felülsz a lovacskám hátára?

Köztudomású volt, hogy Valdizsán rettentően fél a lovaktól. „Most vagy soha! – mondta magának Valdizsán. – Fel kell ülnöm arra a lóra, hiszen rettenthetetlen lovag vagyok."

– Mi sem természetesebb! – felelte hangosan, majd Jónás gazda legnagyobb elképedésére felmászott a lovacska hátára. Így érkeztek meg Parajka faluba. Ott búcsút intett, és elsétált a házhoz, ahol Brútusz, a dán dog lakott. Ha Valdizsán meglátta ezt a hatalmas kutyát, mindig átment az utca túloldalára.

Brútusz gazdája, Laska bácsi mosolyogva ajánlotta:

– Gyere be, Valdizsán, simogasd meg Brútuszt!

Valdizsán pedig bement, és megsimogatta. Brútusz két hátsó lábára állt, a mellsőket pedig Valdizsán vállára téve jól képen nyalta.

– Ezt se hittem volna! – hüledezett Laska bácsi. – Mitől lettél ilyen bátor?

Valdizsán csak titokzatosan mosolygott, majd Lincilonciékhoz sietett. A kislány éppen krumpliért indult a pincébe, de félt a sötét, nyirkos, boltíves helytől, ahol mindig különös neszeket lehetett hallani: surranásokat, kaparászást meg kopogást.

– Majd én lemegyek – ajánlotta Valdizsán.

– Teee?! – ámult Lincilonci, mert tudta, hogy Valdizsán annyira fél a pincétől, hogy inkább mosogat és takarít, csak ne kelljen oda lemennie.

– Igen, én – felelte Valdizsán. Kikapta a hüledező Lincilonci kezéből a kosarat, és hamarosan visszatért a nagy kosár krumplival.

– Ezt meg hogyan csináltad? Hiszen mindig is rettegtél a pincétől!

Valdizsánnak esze ágában se volt felfedni a titkát. Hogyisne, még kinevetnék! Ehelyett így szólt:

– Tudod, Lincilonci, elvégre nem vagyok már kisgyerek.

Magában pedig azt gondolta: „Holnap megpróbálom mellény nélkül" – és fütyörészve elsétált az ámuló Lincilonci előtt.

BOROS JÁNOS TAMÁS

Majom, medve, cipő

A veszély bárhová beugrál,
mint egy láthatatlan majom.
Adj neki nevet és etesd banánnal!
Ameddig megnyugtatott a madárdal,
a makogásról szemernyit se tudtál.

Adj neki nevet és etesd banánnal.
Szerezz dzsungelt, hogy visszaköltözhessen,
a veszély medve lesz a nagy hidegben,
s majom a déli fényvizekben.

Ne hagyd, hogy a félelem közeledjen,
adj neki nevet, mosd bátorsággal,
mint aki egy betegségből kilábal.

Mondd ki, hogy elvagy nélküle,
a levett cipők közt marad helye.

Hogyan utasítsuk ki szebben?

VÖRÖS ISTVÁN

Ismeretlen

Gyöngyözik a homlokom
borsózik a hátam
alattam mély szakadék
bárcsak volna szárnyam

hajam lobog szél süvít
megremeg a lábam
zúg a fülem dúdolok
itt még sose jártam

BÚTH EMÍLIA

Mami mentőmellénye

Amikor kihajóztunk anyával a Dunán,
kaptunk egy mentőmellényt,
ami megvéd a vízben.
Mamira gondoltam,
mert azt szokta mondani,
vele annyi rossz történt,
hogy sírhatna álló napon át.
A szüleit elvesztette kiskorában,
egy baleset miatt kerekesszéke van,
folyton műtik meg injekciózzák,
egyszer már a szíve is leállt.
De biztos van egy
félelemálló mentőmellénye,
ami megvédi, ha kétségbe esne,
mert nem szokott sírni.
Csak amikor apa
utolsó fényképét nézegeti.

HAÁSZ JÁNOS

BENEDEK VIRÁG rajzai

Félelem helyett

Előfordult már veled, hogy valami rosszra számítottál, és amíg szorongva vártad, hogy bekövetkezik, a félelem uralta minden pillanatodat? Talán nincs is ennél kínosabb érzés, és a legtöbb ember átélt már hasonlót. Aki egyszer megtapasztalta, igyekszik elkerülni, és ez a felismerés vezetett a különféle büntetések széleskörű alkalmazásához.

Ha valaki rosszat tesz és megsérti a közösség szabályait, a bűnének megfelelő súlyú büntetésre számíthat, amit a törvények szabályoznak. Az iskolában is gyakran találkozhatsz a büntetés különféle formáival. Ha nem készülsz a dolgozatra, nem írod meg a házi feladatodat, nem hozod el a felszerelésed, figyelmetlen vagy az órán, szidásra, fekete pontra, egyesre, intőre és más kellemetlenségre számíthatsz. A tanáraid ilyenkor azt remélik, ez arra késztet, hogy legközelebb majd felkészülj, megírd a házit, elhozd a felszerelést és figyelj.

Mennyivel jobb lenne, ha nem a félelem irányítaná a cselekedeteinket, hanem valami kellemesebb érzés, például a kíváncsiság! Mit gondolsz, a büntetésen kívül milyen más módszerekkel lehetne elérni, hogy a gyerekek betartsák az iskolai viselkedés észszerű szabályait? Vajon ha gyerekek és felnőttek együtt, alaposan megbeszélve alakítják ki ezeket a szabályokat, könnyebb betartani azokat? Hogyan lehetne ezt véghezvinni?

Kíváncsian várjuk a javaslatokat! Ötleteidet írd meg, rajzold le, filmen vagy más módon rögzítsd és küldd el a szerkesztőség postai vagy elektronikus címére **2020. november 13-ig.**

A legötletesebb és legalaposabban kidolgozott munkák beküldői különleges élményben részesülnek: belépőjegyet kapnak a budapesti **Orczy Kalandpark**ba, ahol különböző nehézségi szintű pályákon küzdhetik le saját félelmeiket.

orczykalandpark.eu

ISSN 1789-4972
03
9 771789 497206
Ára: 945 Ft